

MAATALOUDEN TALOUDELLISEN
TUTKIMUSLAITOKSEN
TIEDONANTOJA N:o 16

*THE AGRICULTURAL ECONOMICS
RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH REPORTS, No. 16*

AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA

CURRENT TOPICS IN AGRICULTURAL ECONOMICS

HELSINKI 1971

Maatalouden taloudellisen
tutkimuslaitoksen
TIEDONANTOJA N:o 16

Agricultural Economics
Research Institute, Finland
RESEARCH REPORTS, No. 16

TÄRKEIMPIEN MAATALOUSTUOTTEIDEN VÄHITTÄIS- JA
TUOTTAJAHINTOJEN VÄLISEN MARGINAALIN KEHITYKSESTÄ
VUOSINA 1964-70

Jouko Sirén

Summary:

The Development of Retail and Producer Prices and
Margins for Selected Agricultural Products in Finland
from 1964 to 1970

Helsinki 1971

Alkulause

Maatalouden taloudellisella tutkimuslaitoksella on jatkuvasti seurattu tärkeimpien maataloustuotteiden tuottaja- ja vähittäishintojen kehitystä. Tässä yhteydessä on pyritty selvittämään myös hintojen välisen marginaalin kehitystä ja jakautumaa markkinoinnin eri portaiden osalle. Työssä on pyritty mahdollisuuksien mukaan noudattamaan niitä periaatteita, jotka vuosina 1964-1969 työskennellyt maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitea omaksui selvittäessään marginaalien kehitystä vuosilta 1952-1964. Tulokset ovat täten vertailukelpoisia mainitun komitean aikoinaan julkaisemiin tuloksiin. Koska usealla taholla on tunnettu kiinnostusta tämän selvitystyön tuloksiin, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi saattaa ne julkisuuteen.

Tutkimustyön kestäessä olen saanut asiantuntija-apua tri MATIAS TORVELALTA sekä lis. LAURI PÖLKILTÄ, joka maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitean sihteerinä toimineena on antanut arvokkaita neuvoja. Englanninkielisen lyhennelmän on kääntänyt Ph. Dr. THEODORE DOTY. Mainituille henkilöille esitän parhaan kiitokseni.

Helsingissä kesäkuun 10 päivänä 1971

Jouko Sirén

Sisällys

	Sivu
Alkulause	
1. Katsaus aihetta koskevaan selvitystyöhön	1
2. Kokonaismarginaali suoritetuissa laskelmissa	4
3. Maitotaloustuotteiden kokonaismarginaalit	5
3.1. Laskentamenetelmä	5
3.2. Kulutusmaito	6
3.2.1. Hinnat	6
3.2.2. Kokonaismarginaali	8
3.3. Voi	11
3.3.1. Hinnat	11
3.3.2. Kokonaismarginaali	13
3.4. Juustot	15
3.4.1. Hinnat	15
3.4.2. Kokonaismarginaali	16
4. Lihatuotteiden kokonaismarginaalit	19
4.1. Laskentamenetelmä ja hintasarjat	19
4.2. Naudanliha	20
4.2.1. Hinnat	20
4.2.2. Kokonaismarginaali	22
4.3. Sianliha	23
4.3.1. Hinnat	23
4.3.2. Kokonaismarginaali	25
4.4. Lihajalosteet	27

5. Kananmunien kokonaismarginaali	28
5.1. Hinnat	28
5.2. Kokonaismarginaali	28
6. Viljatuotteiden kokonaismarginaalit	29
6.1. Laskentamenetelmä ja hintasarjat	29
6.2. Vehnästä valmistetut tuotteet	34
6.2.1. Vehnäjauhot	34
6.2.2. Vehnäleivät	35
6.3. Rukiista valmistetut tuotteet	38
6.3.1. Ruisjauhot	38
6.3.2. Ruisleivät	39
6.4. Ruokaleipien vähittäishinnan jakautuma	40
7. Ruokaperunan kokonaismarginaali	43
8. Maataloustuotteiden hintojen ja kokonaismarginaalien kehitys tuoteryhmittäin ja keskimäärin	45
8.1. Tärkeimmissä tuoteryhmissä tapahtunut kehitys	45
8.2. Maataloustuotteissa keskimäärin tapahtunut kehitys	47
9. Tiivistelmä	53
Kirjallisuus	55
Summary	57
Liitetaulukot	61

1. KATSAUS AIHETTA KOSKEVAAN SELVITYSTYÖHÖN

Elintarvikkeiden siirtäminen tuotannosta kulutukseen vaatii kaupan ja jalostuksen osallistumista markkinointiprosessiin. Elintarviketeollisuudessa tapahtuneeseen voimakkaaseen kehitykseen ovat vaikuttaneet ennenkaikkea maataloustuotteiden jalostusasteen kohominen ja tuotevalikoiman laajeneminen, mitkä ovat olleet osittain seurausta myös kuluttajien vaatimusten kasvusta. Tuotteiden tehokas siirto kuluttajan ulottuville taas on merkinnyt kaupan osuuden lisääntymistä.

Maataloustuotteiden markkinoinnin voidaan yleisesti katsoa tapahtuvan linjaa tuotanto - keräily - jalostus ja tukkukauppa - vähittäiskauppa - kulutus. Yksityisten tuotteiden markkinointitietä saattaa kuitenkin poiketa tästä varsin paljon kuten esim. kulutusmaidon kohdalla, jossa varsinaista tukkukauppavaihetta ei esiinny lainkaan. Niinikään tuotteet, jotka laadullisesti ovat samoja sekä tuottaja- että kuluttajaportaassa eivät käy läpi jalostusvaihetta.

Kaupalle ja jalostukselle aiheutuu toiminnastaan luonnollisesti kustannuksia, jotka peitetään lisäämällä ne tuotteen ostohintaan, ja jotka viimekädessä määräävät kuluttajahintojen tason (esim. KAARLEHTO 1958, PÖLKKI 1966). Kun kuluttajan pyrkimyksenä on saada elintarvikkeensa mahdollisimman halvalla ja tuottajan intressissä taas on mahdollisimman korkea hinta tuotteistaan, aiheuttaa jo tämä vastakkaisasenne helposti mielipide-eroja näiden eturyhmien välille. Suora vähittäis- ja tuottajahintojen vertailu on kuitenkin mahdollista vain muutamien harvojen tuotteiden kohdalla, joiden laatu pysyy käytännöllisesti katsoen samana tuottajalta kuluttajalle. Useimpien maataloustuotteiden osalta tämä ei kuitenkaan ole mahdollista joko tuotteen laadun olennaisesti muuttuessa tai siitä syystä, että valtiovallan toimenpitein vaikutetaan tuotteen hintatasoon. Hintavertailujen monimutkaisuus lieneekin usein syy siihen, että esiintyy väärinkäsityksiä tuottaja- ja kuluttajahintojen vertailussa.

Kun elintarvikkeilla välttämättömyyshyödykkeinä on varsin keskeinen sija kulutuksessa, asetti Valtioneuvosto 19. maaliskuuta 1964 komitean tutkimaan tärkeimpien maataloustuotteiden hintojen muodostumista maassamme sekä tuottaja- ja kuluttajahintojen välistä marginaalia ja sen jakautumista maataloustuotteiden jalostusta ja kauppaa harjoittavien eri portaiden kesken. Tehtävämäärittelyyn kuului myös selvittää, onko todettuja marginaaleja pidettävä muissa maissa ja muun jalostuksen ja kaupan alalla todettaviin marginaaleihin ja tuotteiden hintoihin nähden kohtuullisina ja tutkia, esiintyykö maataloustuotekaupassa sellaisia yhteistoimintamuotoja, joiden olemassaolo on omiaan vaikuttamaan maataloustuotteiden tuottaja- ja kuluttajahintojen välisiin marginaaleihin.

Mainittu maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitea, joka toimi prof. Paavo Kaarlehdon puheenjohtolla, suoritti laajan selvitystyön maataloustuotteiden hintojen ja marginaalien kehityksestä jättäen toimikautenaan viisi osamietintöä (I maitotaloustuotteet kom.miet.1965:B 56, II kananmunat ja lihatuotteet 1966:B 12, III kasvinviljelytuotteet ja maataloustuotteet keskimäärin 1967:B 32, IV yhteistoimintamuodot ja kilpailusuhteet 1969:B 33, V rehujauhot ja rehuseokset 1969:B 82). Kolme ensimmäistä osamietintöä, joissa laaditun selvityksen jatkamiseen tässäkin rajoitutaan, kohdistuivat tärkeimpien maitotalous-, liha- ja kasvinviljelytuotteiden sekä kananmunien markkinoinnin rakenteen tarkasteluun sekä näitä tuoteryhmiä edustavien tuotteiden hintojen ja marginaalien suuruuden selvittämiseen. Markkinoinnin rakennetta maataloustuotekaupassa on laajemmin selvitelty vielä kyseisen komitean IV:ssä osamietinnössä, johon tässä yhteydessä viitataan.

Hintojen ja marginaalien kehitystä koskevat laskelmat komiteamietinnöissä on maitotaloustuotteista laadittu kulutusmaidon, voin sekä juustojen, lihatuotteista naudanlihan, sianlihan sekä eräiden lihajalosteiden ja kasvinviljelytuotteista vehnä- ja ruisjauhujen, vehnäleivän, ruisleivän sekä omenoiden, eräiden vihannesten ja ruokaperunan osalta. Laskelmat on laadittu kalenterivuosittain vuodesta 1952 vuoteen 1964 kotieläintuotteilla ja samasta vuodesta vuoteen 1965 kasvinviljelytuotteilla. Painottamalla eri tuotteiden

hinnat niiden määrää kulutuksessa osoittavilla painoilla (elinkustannusindeksi) on voitu selvittää kussakin tuoteryhmässä samoinkuin maataloustuotteissa keskimäärin tapahtunut tuottaja- ja vähittäishintojen sekä niiden välisen kokonaismarginaalin suhteellinen kehitys. Komitea on lisäksi tutkinut kokonaismarginaalin jakautumista markkinoinnin eri portaiden, keräilykaupan, tukkukaupan, jalostuksen ja vähittäiskaupan osalle.

Koska tuottaja- ja kuluttajahintoihin kohdistuva selvitystyö on katsottu tärkeäksi ja kun tarkastelukausi päättyi jo vuoteen 1965, on Maatalouden taloudellisessa tutkimuslaitoksessa jatkettu hintamarginaaleihin kohdistunutta selvitystyötä pyrkien käyttämään samoja perustaita, jotka maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitea on työssään omaksunut. Kun vähittäishintatasolla on taipumus kohota tuottajahintatasoa nopeammin, osaksi kauppa- ja jalostusportaan hinnoitteluperiaatteesta johtuen osaksi tuotteiden jalostusasteen kohoamisen vuoksi, on jatkuva tuottaja- ja vähittäishintatason seuraaminen jo tästäkin syystä katsottu mielenkiintoiseksi ja tarpeelliseksi. Suoritetuissa laskelmissa on rajoitettu tässä yhteydessä lähinnä vähittäis- ja tuottajahinnan välisen kokonaismarginaalin selvittämiseen mutta eräiden tuotteiden osalta on tutkittu myös eri portaiden marginaaleissa tapahtunutta kehitystä.

Käsillä olevassa selvityksessä pyritään määrittämään siten tärkeimpien maataloustuotteiden vähittäis- ja tuottajahinnoissa sekä kokonaismarginaaleissa vuosina 1964 - 1970 tapahtuneet muutokset ja se muodostaa siten jatkoa komiteatyönä laadituille selvityksille. Tästä syystä tässä yhteydessä ei puututa yksityiskohtaisesti eri tuotteiden markkinoinnin rakenteeseen eikä yleisesti maataloustuotteiden hinnanmuodostusmekanismiin vaan näiltä osin viitataan komitean osamietinnöissään I-IV esittämiin yksityiskohtaisempiin perusteisiin.

2. KOKONAISMARGINAALI SUORITETUISSA LASKELMISSA

Kokonaismarginaalin muodostaa se osa tuotteen hinnasta, joka jää peittämään jalostuksen ja kaupan kustannukset sekä voiton tai mahdollisen tappion. Mikäli tuote on olennaisesti sama tuotanto- ja vähittäiskauppaportaassa, kuvaa kyseisen maataloustuotteen vähittäis- ja tuottajahinnan erotus sellaisenaan kokonaismarginaalin suuruutta eli koko markkinointiprosessin osuutta tuotteen hinnanmuodostuksessa. Jalostuksella on kuitenkin varsin merkittävä asema useimpien maataloustuotteiden markkinoinnissa, minkä vuoksi hintojen vertailukelpoisiksi saattaminen vaatii erilaisten muuntolaskelmien suorittamista. Mainitut muuntolaskelmat muodostavat keskeisen osan marginaalitarkastelussa.

Kuten tunnettua valtiovallan toimenpitein vaikutetaan monien tuotteiden hinnanmuodostukseen sekä tuottaja- että vähittäishintatasolla mm. erilaisten avustusten ja korvausten muodossa, mistä syystä pelkkä hintavertailu ei sellaisenaan anna oikeaa kuvaa kokonaismarginaalien suuruudesta. Laskettaessa marginaaleja näissä tapauksissa on mahdollista joko ottaa perustaksi vallitseva vähittäishintataso ja verrata sitä valtion maksamalla tukimäärillä alennettuun tuottajahintatasoon tai vaihtoehtoisesti laskea vähittäishinnat korotettuna valtion tuella ja verrata näin saatua laskennallista vähittäishintatasoa todelliseen tuottajahintatasoon. Maksettu hintatuki voidaan tietenkin ottaa huomioon myös muilla tavoin rahassa mitatun marginaalin silti pysyessä muuttumattomana. Vaikeus menetelmän valinnassa onkin siinä, että marginaalin suhteellinen prosenteissa mitattu suuruus riippuu olennaisesti siitä, mihin hintatasoon vertailu tapahtuu.

Suorittamiensa tutkimusten nojalla maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitea on päätenyt laskentamenetelmään, jossa perustana pidetään todellista tuottajahintatasoa ja jossa kaikki tuottajahintaan sisältyvät avustukset ja korvaukset samoinkuin vähittäishinnan alentamiseksi maksetut hinnanalennuskorvaukset lisätään

vähittäishintaan. Myös tässä tutkimuksessa käytetään kyseistä menettelyä. Näin saadun laskennallisen vähittäishinnan ja tuottajahinnan erotus kuvaa kokonaismarginaalin suuruutta. Kokonaismarginaalin samoinkuin tuottajahinnan suhteellinen suuruus on esitetty myös eri hintatasoissa laajemman vertailupohjan saamiseksi. Kunkin tuotteen ja tuoteryhmän marginaalin laskentaperusteita tarkastellaan lyhyesti vielä jäljempänä kyseisen tuotteen tarkastelun yhteydessä¹⁾.

3. MAITOTALOUSTUOTTEIDEN KOKONAISMARGINAALIT

3.1. Laskentamenetelmä

Kulutusmaidon kokonaismarginaalilaskelman lähtökohtana on todellinen vähittäishinta ja meijerien tuottajille maksama keskirasvaisen maidon tilityshinta. Koska rasvapitoisuus on kulutusmaidossa alempi kuin tuotetussa maidossa keskimäärin, muunnetaan tuotetun maidon hinta kulutusmaidon rasvapitoisuutta vastaavaksi siten, että rasvapitoisuuden erotuksen arvo vähennetään maidon tuottajahinnasta. Tuottajahinnan sisältäessä valtion maksamaa välitöntä hintatukea tämä lisätään myös vähittäishintaan. Näin saadun laskennallisen vähittäishinnan ja laskennallisen tuottajahinnan erotus muodostaa kulutusmaidon kokonaismarginaalin.

¹⁾Laskentamenetelmistä vrt. Maataloustuott.hinnanmuodostuskomitean osamietinnöt I-III sekä myös mm. Food from farmer to consumer, SAGELVMO og NESHEIM 1968, 1960-års jordbruksutredning.

Voin ja juustojen kokonaismarginaali lasketaan valtion maksamalla tukimäärillä ja korvauksilla korotetun vähittäishinnan ja valmistusprosessiin käytetyn tuottajahinnoin lasketun maidon arvon erotuksena sisällyttämällä laskennalliseen tuottajahintaan jalostusprosessissa lisättyjen tuotteiden arvo ja vähentämällä syntyvien sivutuotteiden arvo tuottajahinnan tasolle korjattuna.

3.2. Kulutusmaito

3.2.1. Hinnat

Vähittäishinta: Maidon hinta on koko tarkasteltavan ajan kuulunut hintasäännöstelyn piiriin siten, että Sosiaali- ja terveysministeriö on määrännyt ylimmän vähittäishinnan ohella myös vähittäiskaupan palkkion. Hintatietoina käytetään Tilastokeskuksen keräämiä irtomaidon vähittäishintoja 64:stä kaupungista, kauppalasta ja maalaiskunnasta (vuoteen 1967 saakka 33:sta kaupungista ja kauppalasta). Laskennallisen sekä todellisen vähittäishinnan kehityksessä, joka on esitetty kuviossa la, havaitaan tapahtuneen tasais-ta nousua vuoteen 1968, minkä jälkeen hinnannousu on hidastunut. Valtion maksaman hintatuen suuruus on pysynyt lähes samana koko tarkastelukauden ajan.

Irtomaidon menekkiä on varsinkin 1960-luvun jälkipuoliskolla vähentänyt pakatun maidon osuuden voimakas lisääntyminen. Erilaisissa pakkausissa myytävän maidon hinnat ovat määräytyneet Sosiaali- ja terveysministeriön päätösten mukaisesti. Avoastiaan myytävän vakioidun maidon ylimpiin vähittäishintoihin on saanut lisätä seuraavat pakkauskustannukset (p/pakkaus):

	Pakkauskoko				
	2 litraa	1 litraa	1/2 litraa		
Muovipussi	6			11.6.-68	lähtien (HT 728)
Lasipullo	6		4.5	1.1.-64	-"- (HT 535)
Pure-Pak, Satona ja Pergatölkki					
- vahapintainen	16	9	6.5	- " -	- " -
Tetra-Pak		7	4.5	- " -	- " -

Samat pakkauslisät koskevat myös 2.5 % rasvaa sisältävää kevytmaitoa sekä rasvatonta maitoa (HT 768, 770). Pakkausten yleistyminen on siten vaikuttanut kaiken kulutusmaidon keskimääräistä vähittäishintaa korottavasti. Käytettävissä olevan tilastoaineiston puitteissa tarkastellaan pakkausten osuutta kulutusmaidon vähittäishinnassa kokonaismarginaalin yhteydessä.

Tuottajahinta: Tuottajahintana käytetään Maatilahallituksen tilastoimaa maan kaikkien meijereiden maksamaa keskirasvaisen maidon tilityshintaa, johon sisältyvät tuottajille valtion varoista maan pohjois- ja itäosissa maksettu maidon tuotantoavustus sekä meijereille maksettu maidon kuljetusavustus. Tilityshinnassa otetaan huomioon lisäksi tuottajille meijereiden jälkikäteen maksamat jälkitilit. Keskirasvaisen maidon hinta muunnetaan kulutusmaidon rasvapitoisuutta vastaavaksi vähentämällä siitä rasvakymmenysten arvo. Rasvakymmenys hinnoitellaan sen mukaan, mitä siitä on saatu voinalmisteissä.

Keskirasvaisen maidon tuottajahinnan ja kulutusmaidon tuottajahinnan kehitys poikkeavat toisistaan kummankin rasvapitoisuuden vaihtelujen johdosta. Kun tarkastelukauden aikana vakioidun irtomaidon rasvapitoisuus on pysynyt samana (vähintään 3.9 %) ja tuotetun maidon keskirasvan vaihtelut ovat olleet vähäisiä, on hintakehitys ollut kummassakin samansuuntainen. Tuottajahintakehitys on niinkään esitetty kuviossa la.

Maitotuotteiden menekin lisäämiseksi on tuottajahinnasta 1.3.1969 lukien peritty erityistä tuottajavoin hinnanalennusmaksua. Tällä tavoin kertyneillä varoilla rahoitetaan tuottajille palautettavan voim hinnanalennus. Maksu, jonka suuruus määrätään neljännesvuosittain, ei sisälly tilastoituun maidon tilityshintaan. Koska hinnanalennusmaksusta kertyneet varat palaavat voim alennettun hinnan muodossa takaisin tuottajille, on maksu lisätty laskelmissa tilityshintaan. Niinkään maidon markkinoimismaksu, jota on peritty 1.4.1970 lähtien 31.3.1971 saakka maidontuotannon ylitettyä hinnoitteluvuonna 1969/70 sallitun perusmäärän, on laskettu tuottajahintaan kuuluvaksi.

3.2.2. Kokonaismarginaali

Kulutusmaidon kokonaismarginaali, jonka yksityiskohtainen laskelma irtomaitoa koskevana on esitetty liitteessä la, osoittaa nousua vuoteen 1968, minkä jälkeen se on markkamääräisesti alentunut. Vuodesta 1964 vuoteen 1970 irtomaidon kokonaismarginaali on noussut vain noin 1.8 p maitokilolta eli vähittäis- ja tuottajahintojen nousua huomattavasti hitaammin.

Tarkasteltaessa oheisen asetelman mukaista suhteellista kehitystä havaitaan kokonaismarginaalin osuuden vähittäishinnoista alentuneen vuosina 1964-1970 noin 5:llä prosenttiyksiköllä. Tämä on siten merkinnyt laskennallisen tuottajahinnan suhteellisen osuuden lisääntymistä maidon vähittäishinnoissa samalla määrällä:

	<u>1964</u>	<u>1967</u>	<u>1970</u>
Liikevaihtoverollinen kokonaismarginaali, %			
- lask.väh.hinnasta	30.0	27.9	25.4
- tod. - " -	30.7	28.6	26.1

Käyttämällä Sosiaali- ja terveysministeriön määräämiä vähittäiskaupan myyntipalkkioita, voidaan laskea kokonaismarginaalin likimääräinen jakautuma vähittäiskaupan ja meijerin osalle. Jakautuma on seuraavassa asetelmassa esitetty vuosilta 1964, 1967 ja 1970 irtomaitoa koskevana, jonka osuus kulutusmaidosta on jatkuvas- ti vähenemässä. Laskelman tuloksiin on suhtauduttava varauksin myös siitä syystä, että meijerit yleensä myöntävät suurostajille määrättyä vähittäismyyntipalkkiota suurempia alennuksia.

		1964	1967	1970
Vähittäishinta keskim.	p/kg	52.23	59.13	68.36
Vähitt.kaupan marginaali ¹⁾	"	5.01	5.74	6.63
Meijerin myyntihinta	"	47.22	53.39	61.73
Meijerin marginaali	"	11.03	11.15	11.19
Valtion hintatuki	"	1.17	1.48	1.84
Laskennallinen tuottajahinta	"	37.36	43.72	52.38
Kokonaismarginaali	p/kg	16.04	16.89	17.82
Vähitt.kaupan marginaali kok.marginaalista	%	31.2	34.0	37.2
Meijerin marginaali kok.marginaalista	%	<u>68.8</u>	<u>66.0</u>	<u>62.8</u>
		100.0	100.0	100.0

Vähittäiskaupan marginaali on lähinnä prosenttipalkkiojärjestelmän vaikutuksesta noussut kyseisenä aikana noin 1.6 penniä maitokilolta meijerin absoluuttisen marginaalin pysyessä käytännöllisesti katsoen samana. Vähittäiskaupan osuus kokonaismarginaalista on siten noussut 31 %:sta 37 %:iin ja meijerin marginaali laskenut 69 %:sta 63 %:iin vuodesta 1964 vuoteen 1970 mennessä.

Tarkasteltaessa maidon myyntiä kokonaisuudessaan pakkaukset mukaanlukien saadaan tapahtuneesta kehityksestä kuva Meijerien Keskusosuusliike Valion laatiman maitotuotteiden myyntitilaston pohjalta. Kulutukseen menneen maidon jakautuma täys- ja kulutuseli vakioidun maidon osalle on tämän mukaan kehittynyt siten, että täysmaidon osuus on vuosina 1965-69 alentunut 14.5 %:sta 10.8 %:iin ja kulutusmaidon vastaavasti noussut 85.5 %:sta 89.2 %:iin.

Kaiken kauppamaidon (täys- ja kulutusmaito) sekä erikseen kulutusmaidon myynti irtaimena ja pakkauksissa on ollut vuosina 1965, 1967 ja 1969 seuraavan asetelman mukainen²⁾.

		Kulutus- ja täysmaito			Kulutusmaito		
		1965	1967	1969	1965	1967	1969
Irtaimena	%	59.8	47.1	32.0	54.3	42.1	27.4
Pakkauksissa	%	40.2	52.9	68.0	45.7	57.9	72.6
Yhteensä	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹⁾ Vähittäismyyntipalkkio on 1.1.1964 määrätty 9.6 %:ksi ja liikevaihtoveron korotuksen vuoksi 1.1.1967 9.7 %:ksi vähittäishinnasta.

²⁾ Vuoden 1970 tilastot eivät vielä ole olleet käytettävissä.

Kaiken kauppamaidon osalta havaitaan pakkauksissa myydyn maidon osuuden kohonneen vuonna 1969 68 %:iin, kun se vuonna 1965 oli noin 40 %. Vertailun vuoksi mainittakoon, että maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitean laatiman selvityksen mukaan pakkauksissa myydyn maidon osuus koko kauppamaidosta oli v. 1958 vain noin 15 %. Vielä jyrkempi nousu pakatun maidon osuudessa on tapahtunut pelkän kulutusmaidon kohdalla, josta vuonna 1969 lähes 73 % myytiin pakattuna.

Erilaisissa pakkauksissa myydyn kulutusmaidon myyntijakautuman ja vahvistettujen pakkausten hintojen sekä irtomaidon vähittäishintojen perusteella voidaan laskea kulutusmaidon keskimääräinen vähittäishinta ja siten pakkausten irtomaidon vähittäishintaa korottava vaikutus. Eräiden pakkaustyyppien hintatietojen puutteen vuoksi mukana ovat vain edellä vähittäishintojen yhteydessä mainitut pakkaukset. Muunlaisten pakkausten osuus on kuitenkin siksi pieni, että sillä ei ole laskelman kannalta oleellista merkitystä.

		1965	1967	1969
Irtomaidon vähittäishinta	p/maitokg	55.73	59.13	68.36
Pakkaukset keskim.	"	7.42	6.93	6.55
Pakatun maidon hinta	"	63.15	66.06	74.91
Kulutusmaidon keskim.väh. hinta (irtomaito + pakattu)	"	59.12	63.14	73.12
Irtomaidon väh.hinta	"	55.73	59.13	68.36
Pakkausten aiheuttama lisä irtomaidon hintaan	"	3.39	4.01	4.76

Pakkausten keskimääräisen hinnan voidaan ensinnäkin todeta alentuneen vuosina 1965 - 1969 7,42 pennistä 6,55 penniin maitokilolta, mikä johtuu halvempien pakkaustapojen, lähinnä muovipussien käyttöönotosta. Pakkausten osuus kulutusmaidon vähittäishinnassa on kuitenkin samana ajankohtana noussut 3,39 pennistä 4,76 penniin maitokilolta pakatun maidon osuuden voimakkaan lisääntymisen seurauksena.

3.3. Voi

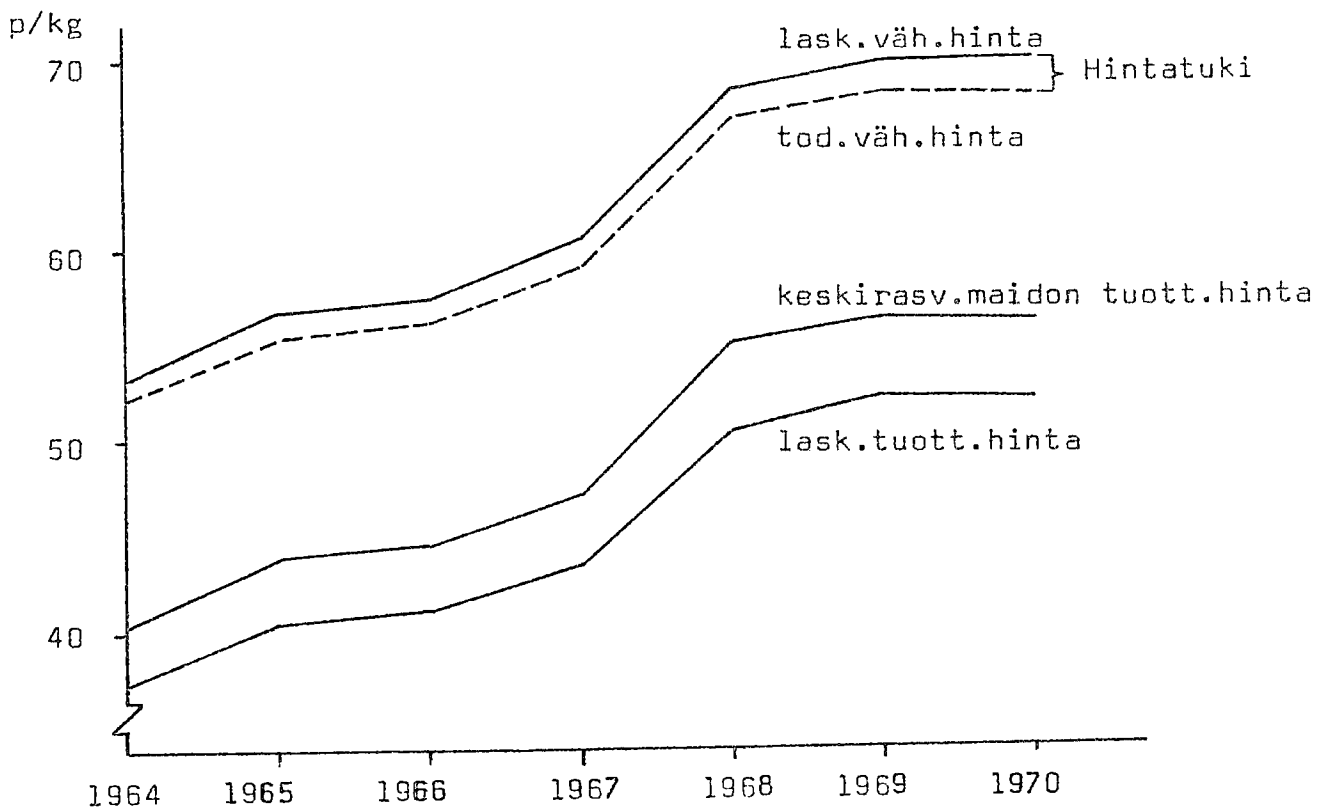
3.3.1. Hinnat

Vähittäishinta: Voin hinnat muodostuvat siten, että Valtioneuvosto määrää erilaisissa pakkauksissa myytävän voin ylimmät vähittäismyyntihinnat sekä alimman vähittäismyyntipalkkion, joka tukkumyyjän on myönnettävä vähittäismyyjälle. Laskelmissa vähittäishintana on käytetty valtioneuvoston päätösten mukaista irtovoin ja 1 kg pakkauksen keskihintaa painotettuna kotimaassa kuukausittain kulutetuilla voimäärillä.

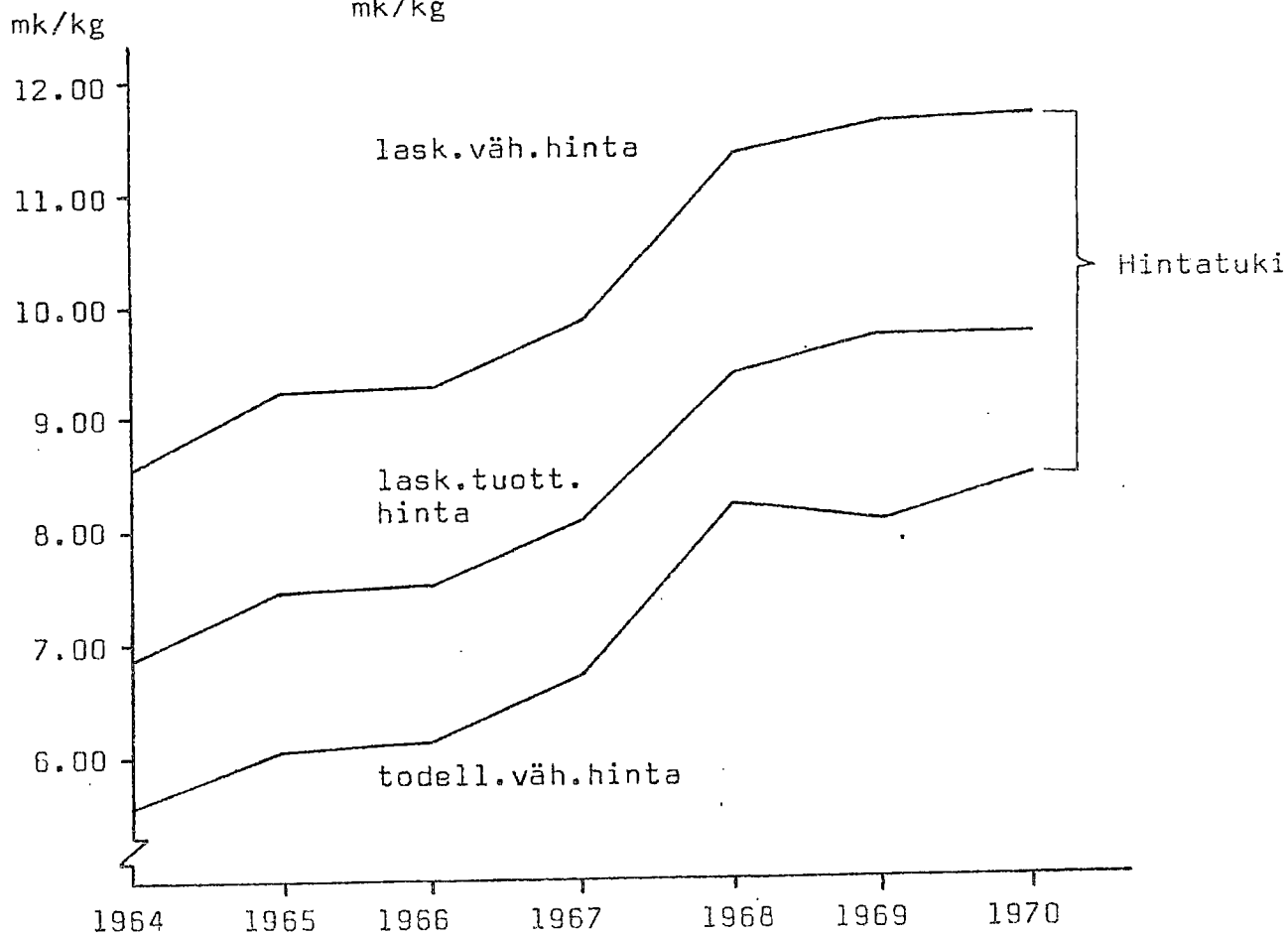
Mikäli valtiovallan toimenpitein ei vaikutettaisi voin hinnanmuodostukseen, vähittäishinta muodostuisi maidon tuottajahintojen perusteella siten, että voikilon valmistukseen käytetyn maidon arvoon tuottajahinnoin lisätään valmistuskustannukset ja kaupan myyntipalkkiot. Kun voin hinta tällöin kohoaisi huomattavan korkeaksi, on valtion varoista voin kotimaisen menekin lisäämiseksi maksettu meijereille korvausta vähittäishinnan alentamiseksi. Lisäämällä valtion maksamat korvaukset ja avustukset todelliseen vähittäishintaan saadaan voin laskennallinen vähittäishinta, joka edustaa tavallaan sitä teoreettista hintatasoa, mikä takaisi maidon tuottajahinnan saavuttamisen ilman tukitoimenpiteitä, kaupan palkkioiden pysyessä muuttumattomina.

Tuottajahinta: Voin tuottajahinnalla tarkoitetaan voin valmistukseen käytetyn maidon arvoa tuottajahinnoin ja se lasketaan kertomalla voikiloon tarvittava maitomäärä keskirasvaisen maidon tilityshinnalla jälkitileineen. Voikiloon tarvittava maitomäärä on mainitun komitean tarkastelukauden jälkeen laskettu tuotetun maidon keskirasvapitoisuuden vaihtelujen perusteella. Keskirasvaprosentin pysyttyä verraten tasaisena 1960-luvun jälkipuoliskolla mainittavia muutoksia myöskään voikilon valmistukseen tarvittavassa maitomäärässä ei ole tapahtunut. Saadusta maidon arvosta on vähennetty voinvalmistuksessa syntyvien sivutuotteiden, kuoritun maidon ja piimän arvo.

Kuvio 1a. Kulutusmaidon (irtomaito) vähittäishintojen ja laskennallisen tuottajahinnan sekä keskirasvaisen maidon tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 p/kg

Kuvio 1b. Voin todellisen vähittäishinnan sekä laskennallisen vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 mk/kg

Voin vähittäis- ja tuottajahinnassa tapahtunut kehitys on esitetty kuviossa 1b, josta havaitaan todellisen vähittäishinnan olleen koko ajanjakson tuottajahintaa alemmalla tasolla. Hintatuen suuruus on pysynyt markkamääräisesti suunnilleen samana vuotta 1969 lukuunottamatta, jolloin keskimääräinen vähittäishinta laski maaliskuussa 1969 toimeenpannun voin yleisen alennusmyynnin seurauksena.

3.3.2. Kokonaismarginaali

Voin kokonaismarginaali on esitetty laskelman muodossa liitetulokossa 1b keskimäärin irtovoita ja 1 kg:n pakkausta koskevana. Kokonaismarginaali on absoluuttisesti kohonnut vuosina 1964-70 laskelman mukaan 1,70 mk:sta 1,96 mk:aan kilolta. Jos nousua kuitenkin verrataan vähittäishinnoissa samana aikana tapahtuneeseen nousuun, havaitaan marginaalin suhteellisen osuuden vähittäishinnoista itse asiassa alentuneen, kuten seuraavasta asetelmasta voidaan havaita.

Liikevaihtoverollisen kokonaismarginaalin osuus %

Vuosi	laskennallisesta voin vähittäishinnasta	todellisesta voin vähittäishinnasta
1964	19.9	30.5
1965	19.0	28.8
1966	18.9	28.3
1967	18.1	26.4
1968	17.4	24.0
1969	16.3	23.5
1970	16.7	23.0

Verrattaessa asetelman lukusarjoja toisiinsa on huomattava, että todellisesta vähittäishinnasta lasketun kokonaismarginaalin suhteellisen osuuden vaihtelut riippuvat vähittäishinnan tasosta ts. valtion maksaman tuen suuruudesta voin hinnan alentamiseksi. Kun tuen suuruus on eräitä poikkeuksia lukuunottamatta ollut samaa suu-

ruusluokkaa kuluneena ajanjaksona, on kehitys kummassakin sarjassa ollut samansuuntainen. Ensisijaisesti on syytä tarkastella marginaalin osuutta laskennallisesta vähittäishinnasta, jolloin sen havaitaan alentuneen noin 20 %:sta 16.7 %:iin vuonna 1970 oltuaan vuonna 1969 pienimmillään eli 16.3 %.

Tarkasteltaessa voion hinnan muodostumista seurataan tyypillisintä markkinointitietä, jossa laskutus kulkee meijeristä keskusliikkeen ja tukkukaupan kautta vähittäiskauppaan. Kokonaismarginaalin jakautuma on selvitetty taulukossa 1 vuosilta 1965, 1967 ja 1970 erikseen vähittäiskaupan ja meijerin sekä yhteisesti meijerin keskusliikkeen ja tukkukaupan osalta. Laskelmassa on huomattava, että vähittäiskaupan marginaaliin sisältyy liikevaihtovero, mutta ei keskus- ja tukkuliikkeen marginaaliin. Meijerin marginaalia laskettaessa on otettu huomioon alkutuotearvosta palautettava veron nettomäärä.

Taulukko 1. Voion hinnan muodostuminen vuosina 1965, 1967 ja 1970.
Keskimäärin irtovoi ja 1 kg:n pakkaus mk/100 kg

	1965	1967	1970
Vähittäishinta	609.0	675.0	851.5
Väh.k.marginaali (lvv:een)	55.8	61.1	71.5
Tukkuhinta	553.2	613.9	780.0
Liikevaihtovero	55.3	67.5	85.8
Tukkuhinta (lvv:tta)	497.9	546.4	694.2
Tukku- ja kesk.liikkeen marginaali (lvv:tta)	25.4	25.9	30.2
Perustilityshinta meijereille (lvv:tta)	472.5	520.5	664.0
Lvv:n nettopal.meijereille	50.5	63.3	81.8
Valtion tuki	314.2	313.5	320.5
Sivutuotteiden arvo	93.1	99.0	112.9
Meijerin tuotot	930.3	996.3	1179.2
Meijerin marginaali	89.3	87.3	94.9
Maidon arvo	841.0	909.0	1084.3

Marginaalien havaitaan nousseen tarkastelukauden aikana kaikissa markkinoinnin portaissa, joskin meijerin marginaalissa voidaan absoluuttisesti havaita laskua vuosina 1965-67. Jos kehitystä tarkastellaan suhteellisena, todetaan vähittäiskaupan osuuden kokonaismarginaalista nousseen voimakkaimmin keskus- ja tukkuliikkeen osuuden pysyessä lähes muuttumattomana. Meijerin marginaalin osuus sitävastoin on alentunut noin 54 %:sta lähes 50 %:iin vuonna 1970. Suhdelukuina ilmaistu kehitys on esitetty oheisessa asetelmassa:

	1965	1967	1970
Kokonaismarginaali lvv:tta	100.0	100.0	100.0
Väh.kaupan osuus, %	30.4	32.5	33.7
Keskus- ja tukkul.osuus, %	15.4	15.4	16.0
Meijerin osuus, %	54.2	52.1	50.3

Laskelman tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että vähittäiskaupan palkkio lienee käytännössä esitettyä hieman suurempi, sillä laskelmaan ei ole sisällytetty suurostajille myönnettyjä alennuksia. Ne eivät kuitenkaan oleellisesti muuttane esitettyä jakautumaa. Niinikään liikevaihtovero saattaa aiheuttaa vähäistä epätarkkuutta meijerin ja keskus- ja tukkuliikkeen palkkioihin.

3.4. Juustot

3.4.1. Hinnat

Vähittäishinta: Juustojen vähittäishinnat ovat olleet säännötellyjä koko tarkastelukauden ajan siten, että Sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut meijereissä valmistettujen emmental- ja edamjuustojen ylimmät tukku- ja vähittäishinnat. Hintakehitys ja kokonaismarginaali on selvitetty näiden kahden juustolajin osalta.

Emmentaljuuston vähittäishinnat ovat sinileimaisen ensiluokkaisen, kuiva-ainetta vähintään 60 %, jossa rasvaa vähintään 45 % sisältävän juuston hintoja. Edamjuustojen hintakehitystä on seurattu ensiluokkaisen vähintään 53 % kuiva-ainetta ja 40 % rasvaa sisältävän juuston osalta.

Emmental- ja edamjuustojen todellisen ja laskennallisen vähittäishinnan kehitys on esitetty kuvioissa lc ja ld. Laskennallisissa vähittäishinnoissa on mukana maidon arvoon sisältyvä hintatuki. Kyseisenä ajanjaksona juustojen vähittäishintoja ei ole alennettu valtiovallan toimesta. Tuen suuruuden pysyttyä lähes muuttumattomana koko tarkastelukauden ajan on todellisen ja laskennallisen vähittäishinnan kehitys ollut samansuuntainen kummankin juustolajin kohdalla.

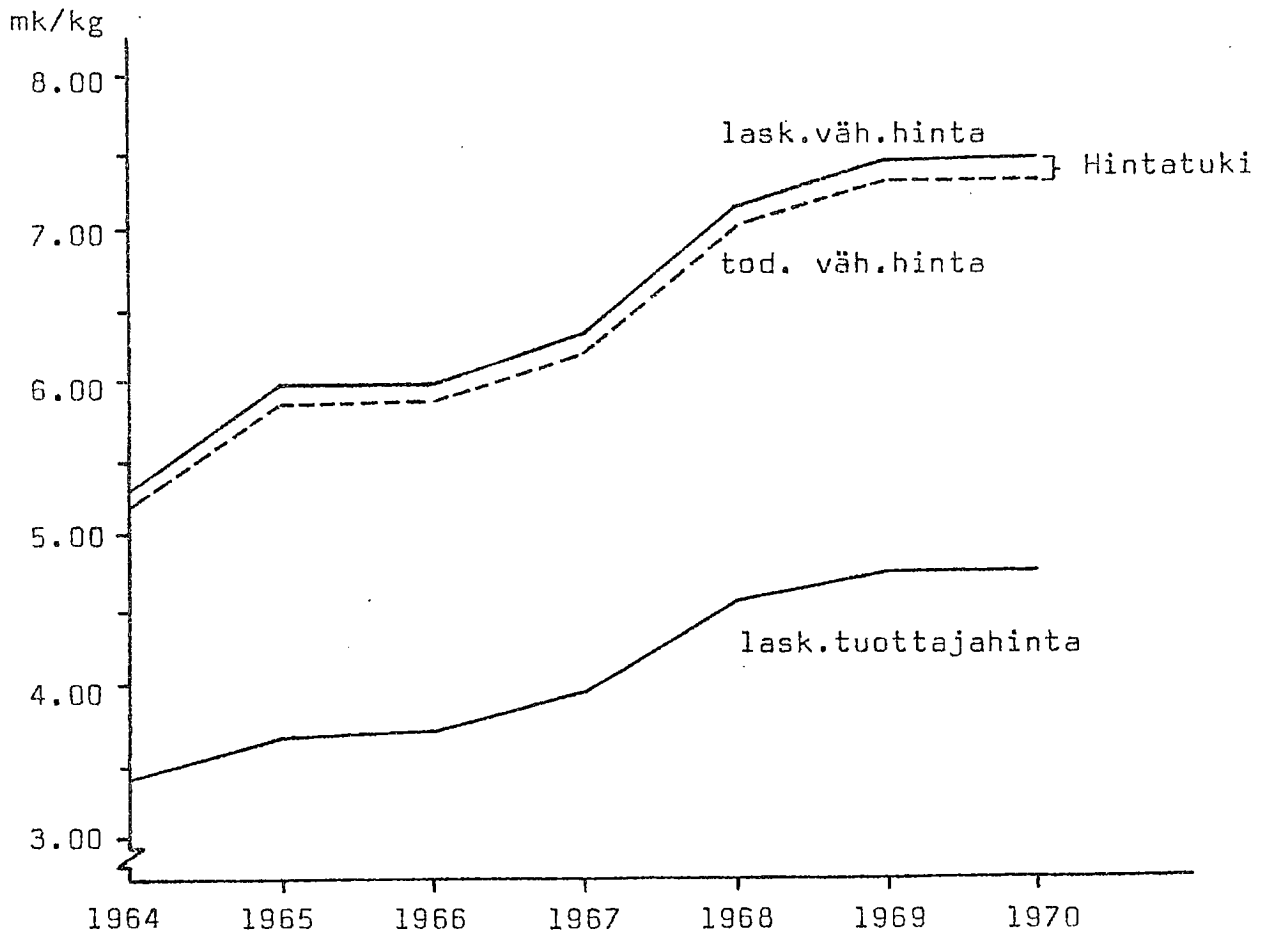
Tuottajahinta: Juuston laskennallinen tuottajahinta muodostuu valmistukseen käytetyn maidon ja kuoritun maidon arvosta, josta vähennetään syntyvän sivutuotteen, heran arvo. Juuston valmistukseen menevän maidon määrä on vuodesta 1964 alkaen laskettu keskirasvapitoisuuden vaihtelujen mukaan. Kuoritun maidon määränä on käytetty emmentaljuuston valmistuksessa 2.92 kg ja edamjuuston valmistuksessa 3.92 kg juustokiloa kohti. Heran määrä on selvitetty emmentaljuuston osalta käyttäen hyväksi osuusmeijerien liiketilastoa. Edamjuuston valmistuksessa on syntyvän heran määränä pidetty 8.8 kg/juustokg. Heran hintana on ollut 1/5 kuoritun maidon hinnasta.

Juustojen laskennallisen tuottajahinnan kehitys on esitetty myös kuvioissa lc ja ld, joista havaitaan muutosten olevan samansuuntaisia vähittäishintojen muutosten kanssa.

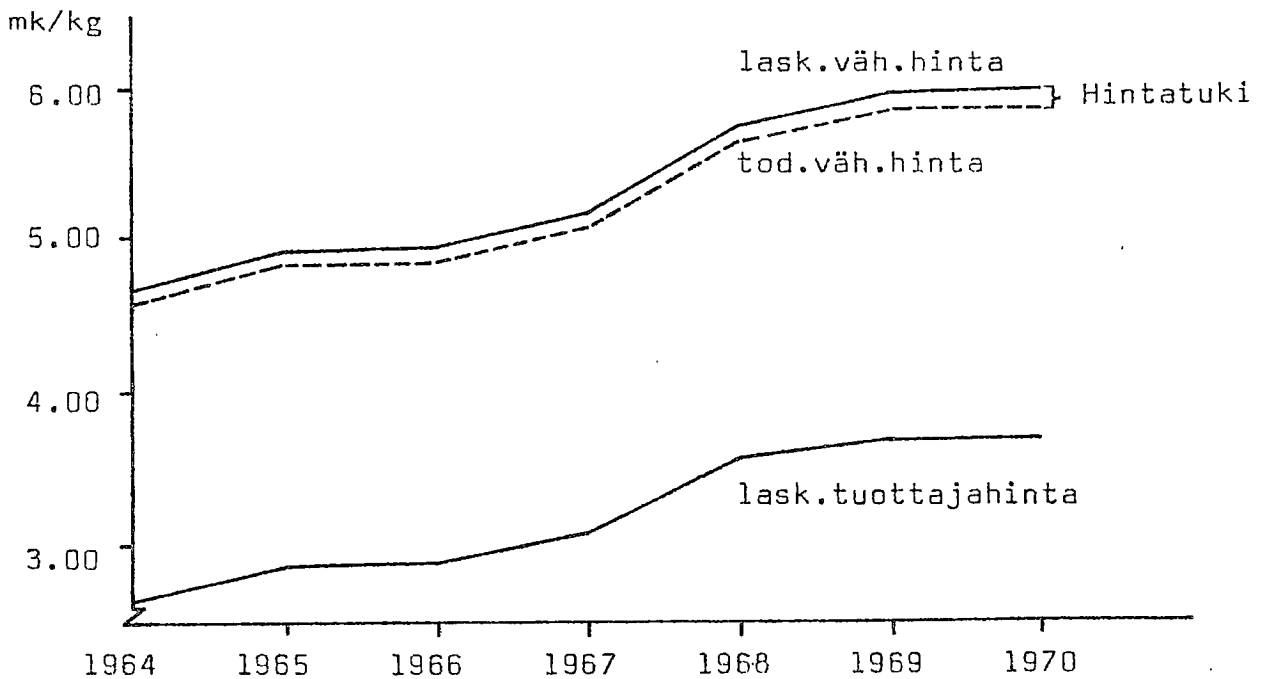
3.4.2. Kokonaismarginaali

Liitetaulukoissa lc ja ld on esitetty yksityiskohtaiset laskelmat emmental- ja edamjuuston kokonaismarginaalin muodostumisesta. Seuraava asetelma kuvaa marginaalin osuuden kehittymistä vähittäishinnoista laskettuna vuosina 1965, 1967 ja 1970.

Kuvio 1c. Emmentaljuuston todellisen vähittäishinnan sekä laskennallisen vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 mk/kg

Kuvio 1d. Edamjuuston todellisen vähittäishinnan sekä laskennallisen vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 mk/kg

<u>Emmental</u>	<u>1965</u>	<u>1967</u>	<u>1970</u>
Kokonaismarginaali (lvv:een), p/kg	230.8	235.2	273.4
Kokonaismarginaali tod.väh.hinnasta, %	39.4	38.1	37.3
Kokonaismarginaali lask.väh.hinnasta, %	38.7	37.3	36.5
 <u>Edam</u>			
Kokonaismarginaali (lvv:een) p/kg	206.3	208.1	227.3
Kokonaismarginaali tod.väh.hinnasta, %	42.7	41.1	38.9
Kokonaismarginaali lask.väh.hinnasta, %	42.0	40.3	38.2

Kokonaismarginaalin havaitaan markkamääräisesti kohonneen molemilla juustolajeilla. Marginaalin suhteellinen osuus laskettuna sekä todellisesta että valtion tuen sisältämästä vähittäishinnasta näyttää kuitenkin pienentyneen tasaisesti kuluneena aikana. Kokonaismarginaali on edamjuustossa suhteellisesti hieman suurempi kuin emmentalinh kohdalla.

Kokonaismarginaalin jakautuma on asetelmia vastaavilta vuosilta selvitetty vain vähittäiskaupan sekä yhteisesti tukku- ja keskusliikkeen ja meijerin osalta. Marginaalin prosenttinen jakautuma on näin tarkasteltuna ollut seuraava:

	<u>Emmental</u>			<u>Edam</u>		
	<u>1965</u>	<u>1967</u>	<u>1970</u>	<u>1965</u>	<u>1967</u>	<u>1970</u>
Kok.marginaali	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Väh.kaupan osuus, %	32.4	33.8	34.2	29.4	30.9	33.2
Tukku- ja keskusl. sekä meijerin osuus yht., %	67.6	66.2	65.8	70.6	69.1	66.8

Asetelman mukaan vähittäiskaupan osuus kokonaismarginaalista on emmentaljuuston kohdalla hieman suurempi kuin edamjuustossa. Vähittäiskaupan osuudessa näyttää tapahtuneen lievää nousua kummallakin juustolajilla tukku- ja keskusliikkeen sekä meijerin yhteenlasketun osuuden vastaavasti alentuessa.

4. LIHATUOTTEIDEN KOKONAISMARGINAALIT

4.1. Laskentamenetelmä ja hintasarjat

Tuoreena myydyin lihan kokonaismarginaali lasketaan ruhon keskimääräisen vähittäishinnan ja vähittäishintaa vastaavaksi muunnetun tuottajahinnan erotuksena. Varsinaiset laskelmat on laadittu naudan- ja sianlihaa koskeviksi. Tämän lisäksi on tarkasteltu eräiden yleisesti käytettyjen makkaroiden keskimääräisen vähittäishinnan kehitystä.

Liian vähittäishintoja koskevat tilastot ovat sangen niukat, sillä ainoan käyttökelpoisen hintasarjan muodostavat Tilastokeskuksen elinkustannusindeksiä varten keräämät tiedot eri ruhonosien vähittäishinnoista 64:llä (vuoden 1967 loppuun 33:lla) paikkakunnalla. Käyttämällä keskimääräisiä kertoimia, jotka osoittavat kunkin ruhonosan arvon suhteen koko ruhon arvoon (esim. KAARLEHTO 1964), on käytettävissä olevista hinnoista voitu laskea ruhon keskimääräinen vähittäishinta.

Ruhon tuottajahinta lasketaan Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen ja Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen keräämien tuottajahintojen perusteella. Koska vähittäis- ja tuottajahinnat sisältävät eri eläinlajien hintoja erilaisessa suhteessa, on tuottajahinta korjattu vähittäishintaa vastaavaksi. Tilastoitu tuottajahintaan pääsemiseksi vähennetään siitä. Sivutuotteiden arvo teurakiloa kohti on laskettu keskusliikkeiden ilmoituksen perusteella.

Naudan- ja sianlihan osalta tarkastellaan vain kokonaismarginaalin suuruutta. Lähinnä hintatilastojen niukkuuden vuoksi ei tässä yhteydessä ole lähdetty selvittämään kokonaismarginaalin kautumista teurastamon, tukku- eikä vähittäiskaupan osalle.

4.2. Naudanliha

4.2.1. Hinnat

Vähittäishinta: Naudanlihan vähittäishintoja on vuoteen 1968 saakka ollut käytettävissä neljästä ruhon osasta, jotka ovat luuton paisti, etuselkä, lapa ja fileselkä. Näistä luuton paisti on jätetty hintakertoimen epätarkkuuden vuoksi pois laskelmista. Vuodesta 1968 lähtien hintatietoja on kerätty viidestä ruhonosasta, mullin- ja raavaanpaistista, mullinlavasta, mullinrinnasta ja jauhelihasta, joille on voitu laskea keskimääräiset arvokertoimet kolmen liikeryhmittymän hinnoittelutaulukoiden perusteella. Hintatietoja on kerätty vuoden 1968 alussa kolmen kuukauden ajan sekä uusista että vanhoista nimikkeistä, joiden avulla on pyritty tarkistamaan kertoimien paikkansapitävyyttä. Laskelmissa käytetyt arvokertoimet vuosina 1964-70 niistä ruhonosista, joista hintatietoja on ollut käytettävissä, ovat olleet seuraavat:

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Keittoliha, etuselkä	1.05	1.05	1.07	1.07	-	-	-
Lapa luineen ¹⁾	1.15	1.15	1.15	1.15	1.23	1.23	1.23
Fileselkä	1.20	1.20	1.20	1.20	-	-	-
Mullinpaisti, luuton	-	-	-	-	1.75	1.75	1.75
Raavaanpaisti -"-	-	-	-	-	1.57	1.57	1.57
Rinta, mullin	-	-	-	-	0.93	0.93	0.93
Jauheliha	-	-	-	-	1.15	1.15	1.15

¹⁾ Vuodesta 1968 alkaen mullinlapa

Hinnanmuodostuskomitean laatiman selvityksen mukaan sisältyi vanhojen nimikkeiden mukaisiin vähittäishintoihin eri nautaryhmien lihan hintoja 1960-luvun alussa siten, että lehmän osuus oli noin 62 %, ison ja pienen sonnin noin 7 % sekä hiehon ja mullin noin 31 %. Vastaavanlaista selvitystä ei ole laadittu nimikkeiden muututtua. Niiden perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että mullinryhmän osuus on suurempi ja lehmän pienempi kuin ennen vuotta 1968. Nykyiset nimikkeet edustavat likimäärin 40 % ruhon painosta, kun vanhojen nimikkeiden edustavuus oli laadittujen selvitysten mukaan noin 28 %.

Ruhon keskimääräinen vähittäishinta saadaan periaatteessa jokaisesta ruhon osasta jakamalla se kyseisen ruhonosan arvoker-
toimella. Kertoimien vähäisten epätarkkuuksien vuoksi hinnat eivät
kuitenkaan muodostu täysin samoiksi, minkä vuoksi näin saaduista
vähittäishinnoista on laskettu aritmeettinen keskiarvo.

Edellä mainitulla tavalla lasketun ruhon vähittäishinnan kehi-
tys on esitetty kuviossa 2a. Vähittäishinnan todetaan nousseen vuo-
desta 1964 lähtien suoraviivaisesti ja erittäin jyrkästi, mikä
johtuu lähinnä naudanlihan tuotannon lisäämiseen tähdänneistä ta-
voitehinnan korotuksista. Kun kulutus on ollut tänä aikana nousu-
suunnassa ja kun tuotannon lisäys toteutetuista tavoitehinnan ko-
rotuksista huolimatta on ollut verraten vähäistä, ei kuitenkaan
ole syntynyt mainittavia ylijäämiä, jotka olisivat painaneet hinta-
tasoa alaspäin. Vertailun vuoksi mainittakoon, että maataloustuot-
teiden hinnanmuodostuskomitean selvitys aikaisemmalta kaudelta
osoittaa vähittäishintojen pysyneen absoluuttisesti lähes muuttu-
mattomina koko 1960-luvun alkupuolen ajan vuoteen 1964 saakka.

Tuottajahinta: Teurastamoissa teurastettujen eläinmäärien ja
keskiteuraspainojen perusteella on voitu laskea keskimääräinen
markkinoille tulleen lihan eläinlajikoostumus, joka samalla osoit-
taa likimäärin eri eläinlajien hinnan osuuden keskimääräisessä tuot-
tajahinnassa (vrt. seur.asetelma).

<u>Osuus teurastetusta lihasta, %</u>	<u>1965</u>	<u>1966</u>	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>
Lehmät	41.3	40.5	36.2	34.5	36.1	40.2
Isot sonnit	1.8	1.6	1.8	2.5	2.8	3.0
Pienet sonnit	16.3	19.8	24.2	28.8	29.7	29.7
Hiehot	6.8	7.1	8.0	8.5	9.5	10.1
Mullit	12.0	11.9	12.2	11.6	10.2	8.7
Ruohovasikat	20.1	17.9	16.3	13.3	11.0	7.9
Kevyet ruohovasikat	1.7	1.2	1.3	0.8	0.7	0.4
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tuottajahinnan sisältämien eri eläinlajien osuuksien voidaan todeta kehittyneen siten, että pienten sonnien ja hiehojen osuudet ovat lisääntyneet ja kevyempien eläinryhmien pienentyneet. Lehmäkannan muutokset näkyvät niinikään esitetyissä luvuissa lehmien teurastusten vähentymisenä vuoteen 1968 saakka ja lisäyksenä vuosina 1969 ja 1970.

Jotta tuottajahinta olisi mahdollisimman hyvin vertailukelpoinen vähittäishinnan kanssa, tulisi kumpaankin sisältyä eri eläinlajien hintoja samassa suhteessa. Vähittäishinta sisältää nykyisellään lähes kiinteissä suhteissa etupäässä mulliryhmän ja jossain määrin lehmän lihan hintoja, jolloin tuottajahintaan sisältyvien eri eläinlajien hintaosuuksien vaihtelut vaikuttavat myös kokonaismarginaaliin ja ilmeisesti sitä suurentavasti, kun halvempien eläinryhmien teurastukset lisääntyvät ja pienentävästi päinvastaisessa tilanteessa. Tässä yhteydessä ei ole kuitenkaan voitu selvittää vähittäishinnan yksityiskohtaista rakennetta vuoden 1968 jälkeen, eikä myöskään täysin sitä vastaavaa tuottajahintaa. Koska kevyimmät eläinryhmät eivät sisälly vähittäishintaan lainkaan, on tuottajahintaa tältä osin korjattu vähentämällä siitä ruohovasikan ja kevyen ruohovasikan osuus.

Tuottajahinnassa on mukana myös vuoden ja sisäelinten arvo, joka ruhon tuottajahintaan pääsemiseksi vähennetään siitä. Sivutuotteiden arvo on komitean tarkastelukauden jälkeen laskettu korottamalla arvoa edellisestä vuodesta samalla määrällä kuin keskusliikkeiden ilmoittama sivutuotearvo on noussut. Sivutuotteiden arvon laskemiseen saattaa tästä syystä liittyä epätarkkuutta.

4.2.2. Kokonaismarginaali

Naudanlihan kokonaismarginaalilaskelma on esitetty liitetaulukossa 2a. Markkamääräisesti tarkasteltuna näyttää liikevaihtoverollinen kokonaismarginaali nousseen koko 1960-luvun jälkipuoliskon ajan nousun ollessa voimakkainta vuosina 1967 ja 1969, kuten seuraavasta marginaalin kehitystä kuvaavasta asetelmasta havaitaan.

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Kokonaismarginaali lvv:een, mk/kg	1.26	1.32	1.37	1.77	1.87	2.09	2.16
Kokonaismarginaali vähittäishinnasta, %	36.8	32.8	29.0	33.5	31.4	32.9	30.5

Kokonaismarginaalin suhteellinen osuus vähittäishinnasta on kuitenkin vaihdellut verraten pienissä rajoissa ja on ollut alimmillaan vuosina 1966 ja 1970. Vuosina 1964-70 tapahtuneesta naudanlihan keskimääräisestä vähittäishinnan noususta, joka on ollut 3.67 mk/kg, on tuottajahinnan nousuun mennyt 2.77 mk ja liikevaihtoverollisen kokonaismarginaalin nousuun 0.90 mk eli suhdelukuina ilmaistuna seuraavasti:

Vähittäishinnan nousu 1964-70,	100 %
josta tuottajahinnan nousu	75 %
kokonaismarginaalin nousu	25 %

4.3. Sianliha

4.3.1. Hinnat

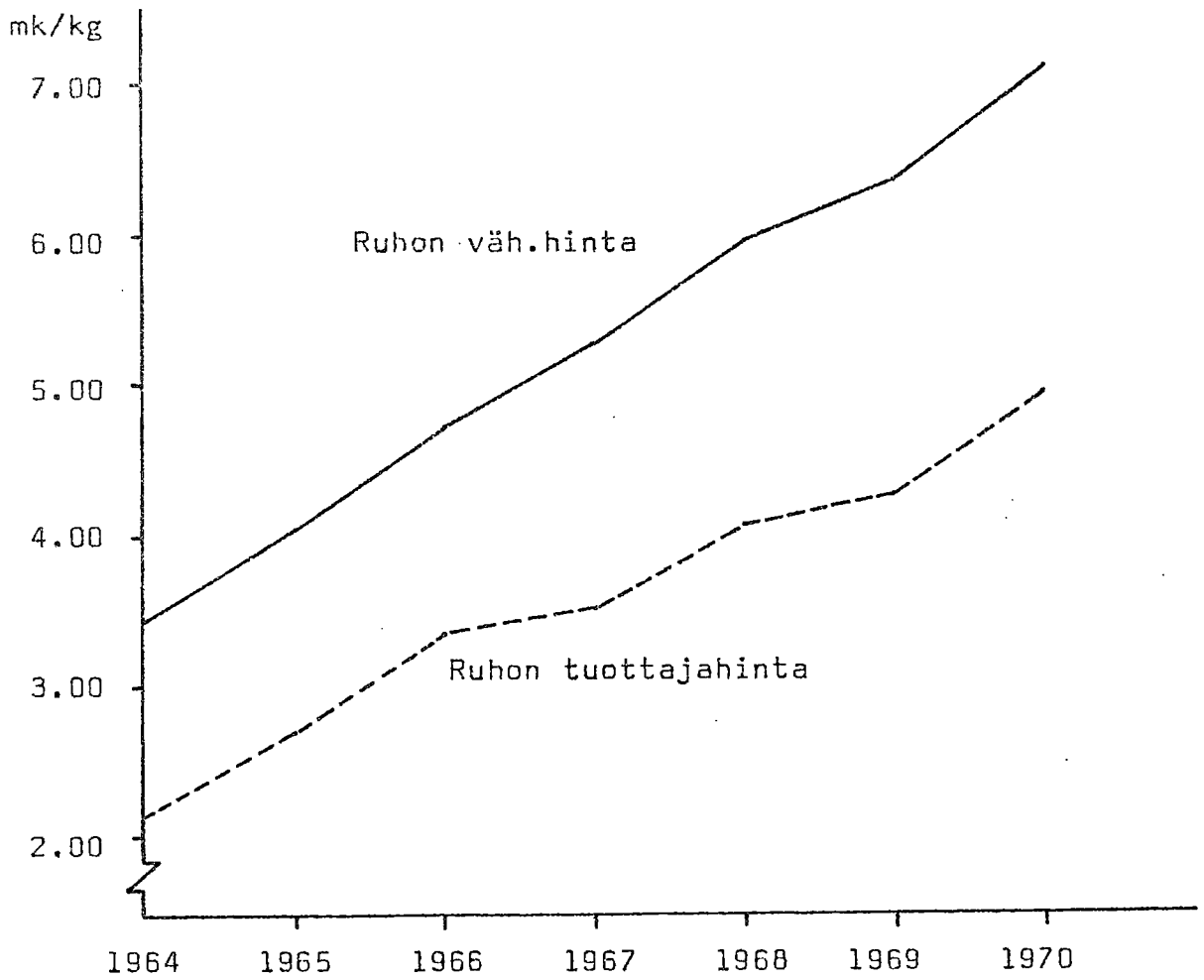
Vähittäishinta: Sianlihan vähittäishintoja on vuoden 1967 loppuun saakka kerätty viidestä ja vuodesta 1968 alkaen vain kahdesta ruhonosasta. Menettely on jossain määrin tietenkin vähentänyt hintasarjan luotettavuutta. Ruhon vähittäishinnan pohjana olevat ruhonosat ja niiden arvokertoimet ovat olleet seuraavat:

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Etuselkä	1.11	1.11	1.11	1.11	-	-	-
Kylkiliha	1) 1.09	1.08	1.08	1.08	1.02	1.02	1.02
Kinkku, palana	1.31	1.31	1.31	1.31	-	-	-
Kyljysselkä, ilman silavaa	2) 1.51	1.51	1.51	1.51	1.47	1.47	1.47
-"- ,silavan kanssa	1.17	1.17	1.17	1.17	-	-	-

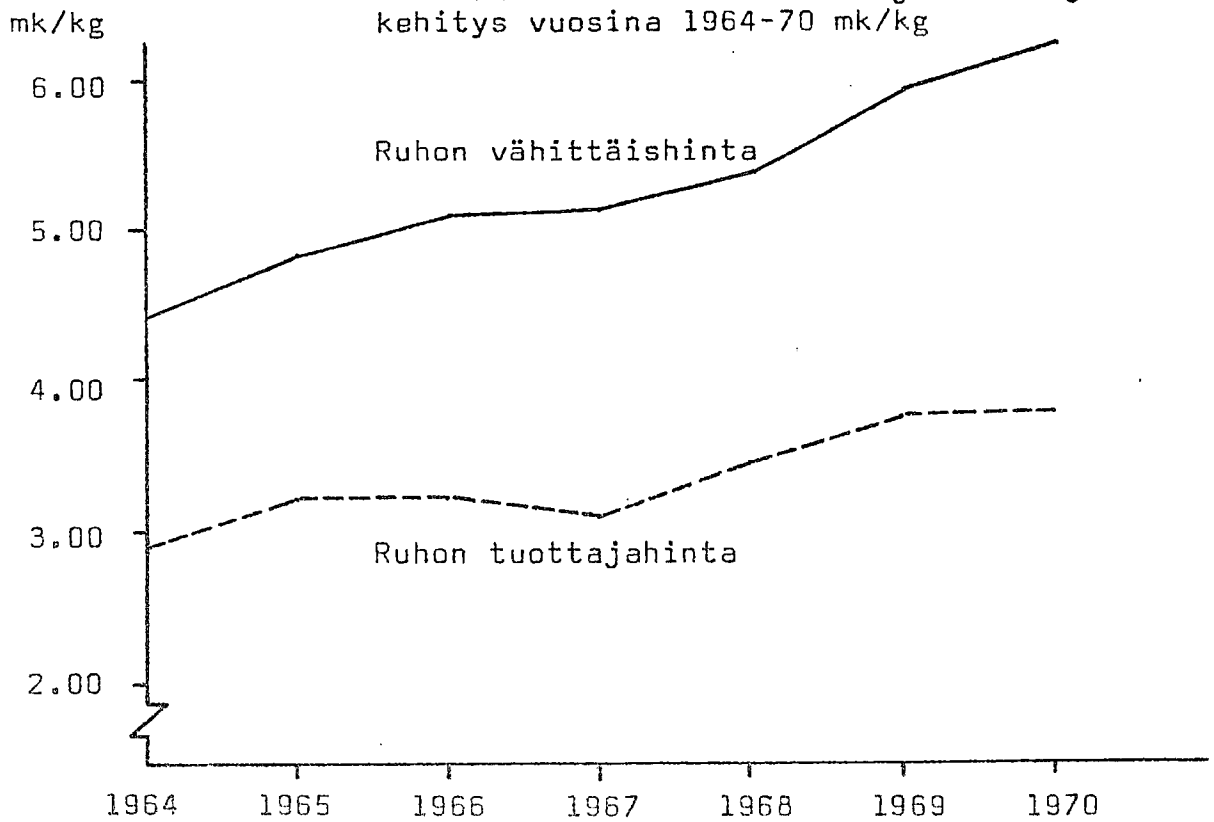
1) vuodesta 1968 keskikylki

2) muuttunut vuonna 1968

Kuvio 2a. Naudanliha. Ruhon vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 mk/kg

Kuvio 2b. Sianliha. Ruhon vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 mk/kg

Ruhon vähittäishinta saadaan vastaavalla tavalla kuin naudanlihan kohdalla jakamalla kyseisen ruhonosan vähittäishinta arvokertoimella. Näin saaduista hinnoista on laskettu myös aritmeettinen keskiarvo. Keskimääräisen vähittäishinnan kehitys käy ilmi kuviosta 2b. Sianlihan vähittäishinta on noussut esimerkiksi naudanlihan hintaan verrattuna huomattavasti hitaammin. Erikoisesti vuosina 1967-68 nousu on ollut vähäistä.

Tuottajahinta: Sianlihan vähittäishinnan on todettu sisältävän vain lihotussian lihan hintoja. Tuottajahinta koostuu lihotussian lisäksi myös tuntuvasti halvemmassa emakon ja karjun lihan hinnasta, joiden osuuden tuottajahinnasta voidaan teurastustilastojen perusteella todeta kuluneina vuosina liikkuneen noin 5 % vaiheilla. Vähittäis- ja tuottajahinta on eläinlajisisällön osalta saatettu vertailukelpoiseksi vähentämällä tuottajahinnasta emakon ja karjun osuudet. Tuottajahintaan sisältyvien sivutuotteiden arvo on vähennetty saman periaatteen mukaan kuin naudanlihan kohdalla ja näin saadaan vähittäishintaa vastaava ruhon tuottajahinta.

Ruhon tuottajahinnan (vrt. kuvio 2b) voidaan todeta vuosina 1964-70 nousseen varsin vähän verrattuna esimerkiksi naudanlihan hinnassa tapahtuneeseen nousuun. Vuosina 1965-66 ja 1969-70 hintataso on pysynyt lähes muuttumattomana ja vuonna 1967 siinä havaitaan jopa laskua edellisestä vuodesta. Sianlihan tavoitehintaa onkin tänä aikana korotettu naudanlihaan verrattuna huomattavasti vähemmän.

4.3.2. Kokonaismarginaali

Sianlihan kokonaismarginaalia koskeva laskelma vuosilta 1964-70 on esitetty liitteessä 2b. Oheisesta asetelmasta ilmenee liikevaihtoverollisen kokonaismarginaalin suuruus ja sen osuus ruhon vähittäishinnasta eri vuosina.

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Kokonaismarginaali lvv:een, mk/kg	1.49	1.62	1.87	2.01	1.97	2.19	2.43
Kokonaismarginaali vähittäishinnasta, %	33.8	33.4	36.6	39.2	36.2	36.8	38.9

Markkamääräinen kokonaismarginaali osoittaa nousua vuotta 1968 lukuunottamatta, jolloin se aleni jonkin verran edellisestä vuodesta. Tarkasteltaessa marginaalin osuutta prosentteina vähittäishinnasta havaitaan sen olleen vuonna 1967, jolloin ruhon tuottajahinnassakin tapahtui laskua, korkeimmillaan eli 39.2 %. Vuosina 1968-69 suhteellinen kokonaismarginaali oli sitä alempi nousten kuitenkin uudelleen lähes 39 %:iin vuonna 1970.

Sianlihan keskimääräisessä vähittäishinnassa tapahtuneesta 1.83 mk:n noususta vuosina 1964-70 on laskelman mukaan mennyt ruhon tuottajahinnan nousuun 0.89 mk ja kokonaismarginaalin nousuun 0.94 mk eli prosenteissa ilmaistuna seuraavasti.

Vähittäishinnan nousu 1964-70,	100 %
josta tuottajahinnan nousu	49 %
kokonaismarginaalin nousu	51 %

Sianlihan vähittäishinnan noususta on kokonaismarginaalin nousuun mennyt huomattavasti suurempi osa kuin vastaavana aikana naudanlihalla (25 %). Jos vielä verrataan liikevaihtoverollisen kokonaismarginaalin vähittäishinnasta lasketussa osuudessa tapahtunutta kehitystä, havaitaan siinä naudanlihalla laskua ja sianlihan kohdalla lisääystä. Tässä yhteydessä ei ole voitu tarkemmin selvittää marginaaliin vaikuttavissa kustannuserissä tapahtunutta kehitystä ja siihen vaikuttavia syitä. Kuitenkin voidaan todeta, että naudanlihan voimakkaampi vähittäishinnan nousu on antanut teurastamoille ja kaupalle paremmat mahdollisuudet kustannusten peittämiseen ja samalla tuottajahinnan suurempaan nousuun (75 % vähittäishinnan noususta) kuin sianlihalla.

4.4. Lihajalosteet

Lihajalosteiden osalta ei tässä yhteydessä ole voitu tutkia varsinaisen kokonaismarginaalin suuruutta vaan tältä osin rajoitutaan tarkastelemaan vain eräiden makkaralajien keskimääräisen vähittäishinnan kehitystä. Makkaroiden hinnat ovat 9.9.-63 lukien olleet vapaat hintasäännöstelystä siten, että niiden hinnoille ei ole tarvinnut hakea vahvistusta (HT 509). Marraskuun 1.päivästä 1967 lukien (HT 680) makkarat kuitenkin palautettiin hintasäännöstelyn piiriin, jonka jälkeen Sosiaali- ja terveysministeriö on määrännyt niiden ylimmät vähittäismyyntihinnat. Vähittäishinnasta tuli jälleenmyyjille antaa saman suuruinen alennus kuin se oli ollut 11.10.-67 ennen päätöksen voimaantuloa. Makkaroiden hinnat ovat tämän jälkeen olleet jatkuvasti hintasäännöstelyn alaisia 22.6.-70 saakka, jolloin Sosiaali- ja terveysministeriö vapautti säännöstelystä lihavalmisteiden tuottaja- ja tukkuhinnat (HT 785). Vähittäishinnat jäivät edelleenkin säännöstelyn piiriin.

Makkaroiden vähittäishintojen kehitystä on seurattu keskimääräisenä suomi-, tee-, berliinin-, lauantai- ja nakkimakkaroiden osalta. Näiden makkaralajien vähittäishinnan kehitys aritmeettisena keskiarvona on ollut seuraava:

	<u>1964</u>	<u>1965</u>	<u>1966</u>	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>
Vähittäishinta keskim., mk/kg	4.40	4.57	4.89	5.10	5.81	5.90	6.12

Kyseisiä vähittäishintoja on käytetty jäljempänä selvitettäessä lihatuotteiden keskimääräisessä (naudan- ja sianliha, lihajalosteet) vähittäishinnassa tapahtunutta kehitystä.

5. KANANMUNIEN KOKONAISMARGINAALI

5.1. Hinnat

Vähittäis- ja tuottajahinnan erotus kuvaa sellaisenaan kananmunien kokonaismarginaalin suuruutta, koska tuote on laadultaan sama sekä kuluttaja- että tuottajaportaassa. Kananmunien tuotantoa tai kulutusta ei myöskään ole suoranaisesti tuettu valtion varoin. Vähittäishintana käytetään Tilastokeskuksen elinkustannusindeksiä varten keräämiä kananmunien vähittäiskauppahintoja 64:llä (vuoden 1967 loppuun 33:lla) paikkakunnalla. Kuukausittaisista hinnoista on laskettu kalenterivuositainen aritmeettinen keskiarvo.

Tuottajahinta on Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen ja Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen keräämien tuottajahintojen keskiarvo painotettuna niiden markkinaosuuksilla. Kananmunien sekä vähittäis- että tuottajahinnoissa tapahtunut nousu vuosina 1964-70 on ollut varsin loivaa ja tasaista (vrt. kuvio 3). Jos kehitystä tarkastellaan taaksepäin (Kom.miet. 1966:B 12), voidaan hintojen nousun todeta alkaneen vuodesta 1963, jota ennen varsinkin tuottajahinnassa tapahtui jyrkkää laskua. Vähittäishinta on tarkastelukautena vaihdellut tuottajahintaa hieman enemmän lähinnä markkinatilanteesta riippuen. Esimerkiksi vuonna 1970, jolloin kananmunien tuotanto oli runsasta, vähittäishinta laski hieman edellisen vuoden tasosta.

5.2. Kokonaismarginaali

Kananmunien kokonaismarginaali on vuosina 1964-70 kehittynyt seuraavasti (vrt. myös liitetaulukko 3a):

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Kokonaismarginaali lvv:een, mk/kg	0.77	0.79	0.78	0.88	0.81	0.92	0.86
Kokonaismarginaali vähittäishinnasta, %	23.1	22.8	21.9	23.4	21.6	22.7	21.4

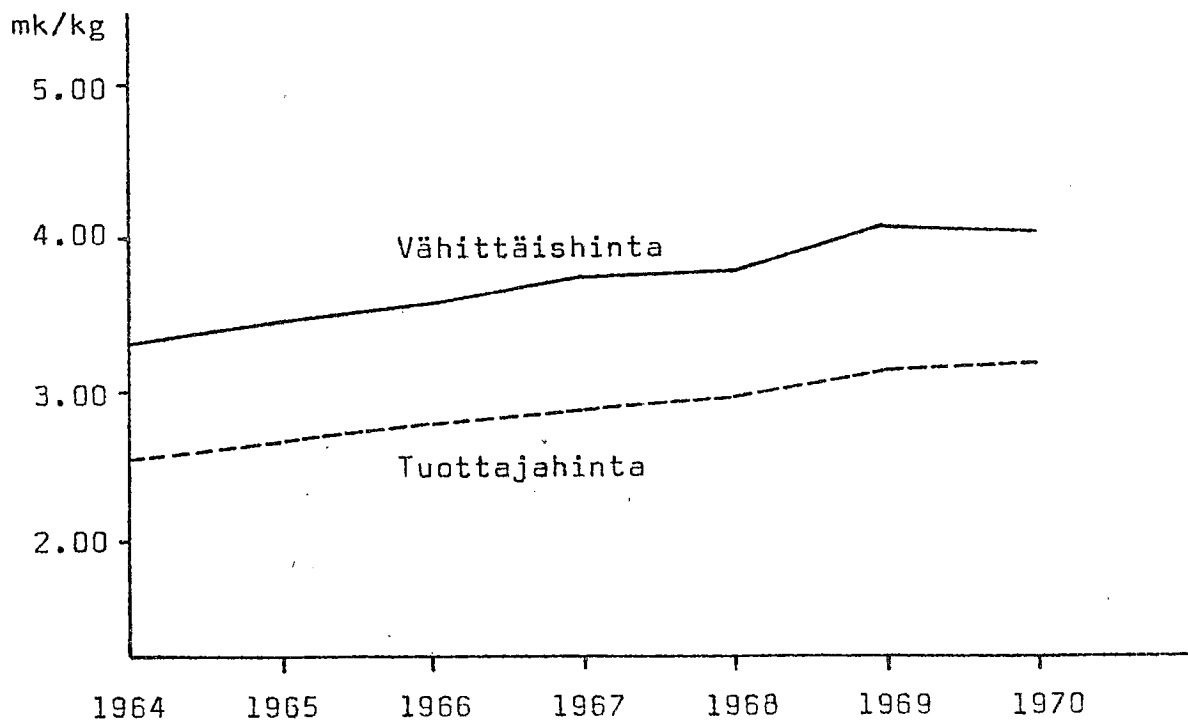
Laskelman mukaan kananmunien marginaali on vuosittain vaihdellut jonkin verran sekä markkamääräisesti että suhteellisesti tarkasteltuna. Kuluneena ajanjaksona tapahtunut marginaalin absoluuttinen nousu on ollut kuitenkin varsin pieni, sillä vähittäishinnan noususta voidaan tuottajahinnan nousuun laskea menneen 87 % ja kokonaismarginaalin nousuun noin 13 %.

6. VILJATUOTTEIDEN KOKONAISMARGINAALIT

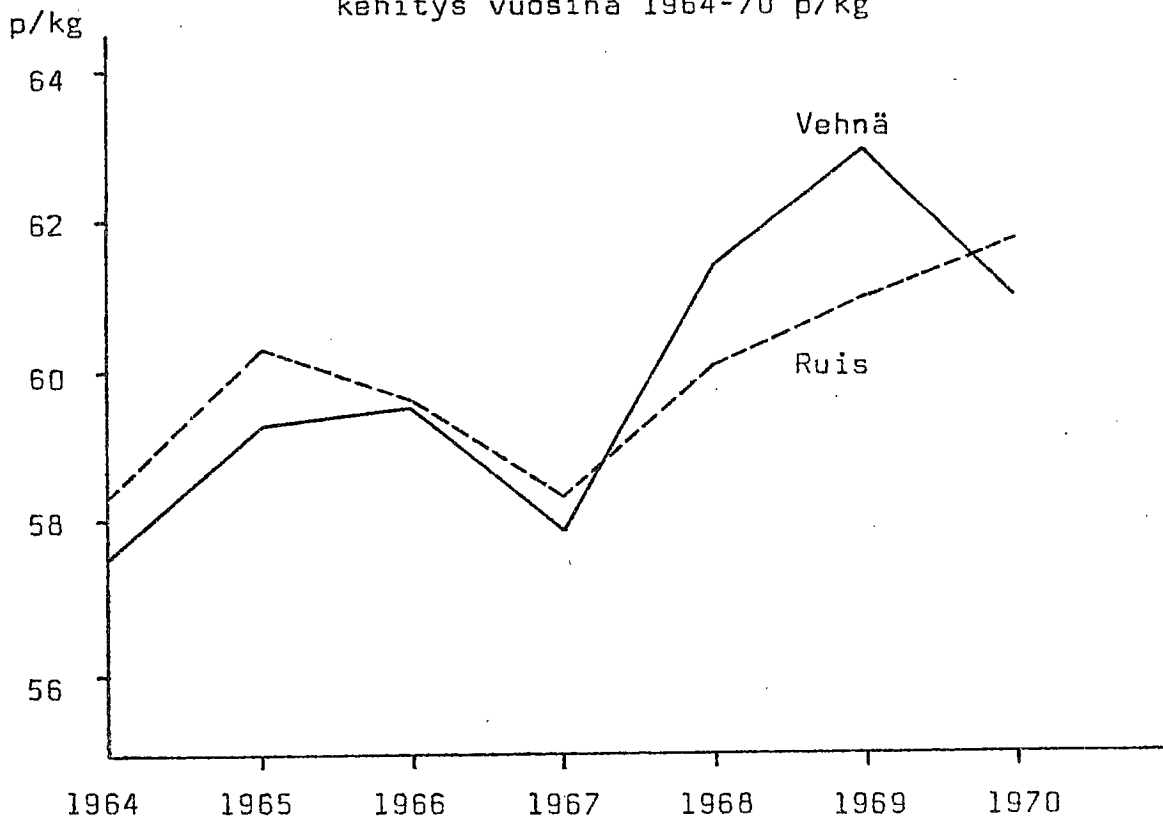
6.1. Laskentamenetelmä ja hintasarjat

Viljatuotteita koskevat kokonaismarginaalilaskelmat poikkeavat edellä käsitellyistä maataloustuotteista siinä, ettei lähtökohtana ole kotimaisen leipäviljan tuottajahintataso vaan myllyjen viljaseoksesta maksama hinta. Myllyt on nimittäin velvoitettu käyttämään jauhatuksessa tietyssä suhteessa ulkomaista ruista ja vehnää, joiden hinnat määräytyvät erilaisin perustein kuin kotimaisen leipäviljan hinnat. Sekoitussuhteen mukaisesti laskettu myllyjen ruisseoksesta ja vehnästä maksama hinta ja tuotteiden vähittäishinnat ovat keskenään (viljaseoksen laadun suhteen) vertailukelpoisia ja niiden erotus osoittaa siten jalostuksen ja kaupan yhteenlasketun marginaalin. Kokonaismarginaalin ulkopuolelle jää näin tarkasteltuna keräilyn marginaali eli viljan keräilyn tuottajilta myllyille hoitavan kaupan vaiheen osuus, joka lasketaan erikseen kotimaisen viljan tukkuostohinnan ja kotimaisen tuottajahinnan erotuksena. Keräilyn likimääräiseen marginaaliin sisältyvät myös rahdit myllyille.

Kuvio 3. Kanamunien vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys vuosina 1964-70 mk/kg

Kuvio 4. Myllyvehnän ja -rukiin tuottajahintojen kehitys vuosina 1964-70 p/kg

Vähittäishinnat: Vehnäjauhoja lukuunottamatta vähittäishintoina käytetään Tilastokeskuksen kuukausittain keräämiä viljatuotteiden vähittäishintoja, joista lasketaan kalenterivuositain aritmeettinen keskiarvo. Vähittäishinnat on muunnettu tuottajahintaa ts. viljakilon hintaa vastaavaksi, jolloin muuntolukuina on käytetty seuraavia kertoimia (vrt. Kom.miet. 1967:B 32).

Ruistuotteet:

Viljakilosta jauhoja	1.00 kg
Jauhokilosta pehmeää ruisleipää	1.33 "
-"- näkkileipää ("sahattua")	0.75 "

Vehnätuotteet:

Viljakilosta jauhoja	0.77 kg
Jauhokilosta vehnäleipää	1.33 "
Viljakilosta -"-	1.02 "

Vehnäjauhoja valmistetaan useita laatuja, joiden hinnat poikkeavat toisistaan. Aikaisemmalta kaudelta laatimassaan selvityksessä hinnanmuodostuskomitea on tästä syystä laskenut keskimääräisen vehnäjauhojen vähittäishinnan lisäämällä myllyjen myyntihintaan tukkumyyntipalkkion ja vahvistetun vähittäismyyntipalkkion. Kun tärkeimmät viljatuotteet ja myös vehnäjauhot ovat jatkuvasti kuuluneet hintasäännöstelyn piiriin, on laskentamenettelyä tältä osin tarkistettu siten, että keskimääräistä vähittäishintaa on muutettu samassa suhteessa kuin puolikarkeiden vehnäjauhojen vahvistetut vähittäishinnat ovat muuttuneet. Laskentatavan tarkistukseen ovat lähinnä johtaneet myllyjen myyntihinnan selvittämiseen liittyvät vaikeudet, sillä tarvittavat tilastotiedot ovat käytettävissä verraten myöhään.

Tuottajahinnat: Rukiin ja vehnän kotimainen tuottajahinta saadaan Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen ja Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen keräämistä tilastoista. Pohjois- ja Itä-Suomessa tuotetun rukiin lisähinta 5 p/kg, jota on maksettu vuodesta 1958 lähtien, on keräilyl marginaalia laskettaessa eliminoitu hintasarjasta.

Kuviossa 4 on esitetty kotimaisen myllyrukiin ja -vehnän keskimääräisten tuottajahintojen kehitys. Rukiin tuottajahinnan, joka sisältää myös pohjoisrukiin hintatuen osuuden, havaitaan liikkuneen vehnän hintaa korkeammalla tasolla vuoteen 1967 saakka, minkä jälkeen hintasuhde on muuttunut päinvastaiseksi. Vehnän tuottajahinta on laskenut vuosina 1967 ja myös vuonna 1970, jolloin lain mukaan vehnän hinnasta on peritty 1.9. lukien markkinoimismaksua 3 p/kg tuotannon ylitettyä lain salliman määrän. Rukiin hinnassa on tapahtunut laskua vuosina 1966 ja 1967.

Myllyjen viljaseoksesta maksama hinta: Myllyt on viljan laatuominaisuuksien parantamiseksi velvoitettu käyttämään jauhatuksessa sekä ulkomaista että kotimaista vehnää ja ruista tietyssä suhteessa. Kotimaisen viljan osuutta seoksessa on viime vuosina lisätty sekä rukiin että vehnän kohdalla, kuten voidaan nähdä oheisesta taulukosta 2. Sekoitussuhde on ensisijaisesti riippuvainen kotimaisen sadon määrästä ja laadusta.

Taulukko 2. Kotimaisen ja ulkomaisen rukiin ja vehnän sekoitussuhde, % kotimaista viljaa

Voimassaoloaika		Ruis	Voimassaoloaika		Vehnä
1964	1.1.-31.1.	40	1964	1.1.-9.10.	75
	1.2.-19.9.	50		10.10.-31.12.	80
	20.9.-31.12.	65			
1965	1.1.-30.6.	65	1965	1.1.-30.11.	80
	1.7.-31.12.	70		1.12.-31.12.	85
1966	1.1.-31.12.	70	1966	1.1.-31.10.	85
				1.11.-31.12.	80
1967	1.1.-31.12.	70	1967	1.1.-31.8.	80
				1.9.-31.12.	85
1968	1.1.-31.12.	70	1968	1.1.-31.12.	85
1969	1.1.-31.12.	70	1969	1.1.-12.1.	85
				13.1.-31.10.	88
				1.11.-31.12.	93
1970	1.1.-31.12.	85	1970	1.1.-31.12.	93

Tässä yhteydessä ei lähemmin puututa viljaseoksen hintojen muodostumiseen vaan viitataan maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitean laatimaan yksityiskohtaiseen tätä koskevaan selvitykseen (Kom.miet.1967:B 32). Todettakoon kuitenkin, että rukiin kohdalla on käytössä edelleen ns. kaksihintajärjestelmä, jossa halvan tuontirukiin ja kotimaisen viljan hinnaneroa ei tasoiteta tuontimaksuin tai -tullein. Viljavarasto myy siten tuontiviljan kotimaista alempaan hintaan myllyille, mikä toimenpide alentaa ruisjauhojen kulluttajahintaa. Jauhatuksessa käytettävän ruisseoksen sekä ulkomaisen vehnän perushinnat määräytyvät valtioneuvoston päätösten mukaan. Viljavaraston ulkomaisen rukiin omakustannushinnan ja vahvistetun myyntihinnan välisestä erosta syntyvä tappio korvataan Viljavarastolle valtion varoista.

Myllyjen viljaseoksesta maksama hinta saadaan kokonaismarginaalilaskelmaa varten painottamalla sekoitussuhteella kotimaisen ja ulkomaisen viljan hinta myllyille. Myllyjen kotimaisesta viljasta maksama hinta lasketaan Valtion viljavaraston keräämistä tilastoista kauppa- ja paikallismyllyjen kuukausittain jauhattaman viljan sekä maksamien tukkuostohintojen perusteella lisäämällä hintaan rahdit. Ulkomaisen viljan hintana käytetään kulloinkin voimassa olleita vehnän ja rukiin rahtilisällä korotettuja perushintoja. Vehnä- ja ruisseoksen samoinkuin kotimaisen ja ulkomaisen vehnän ja rukiin hinnat myllyille on esitetty liitetaulukoissa 4 ja 5. Samoista liitetaulukoista käy ilmi myös likimääräinen keräilyn marginaali, joka on laskettu kotimaisen rukiin ja vehnän osalta vähentämällä hinnasta myllyllä kotimainen tuottajahinta. Keräilyn marginaali sisältää siis varsinaisen keräilykaupan ja usein myös tukkukaupan palkkion sekä rahdit.

6.2. Vehnästä valmistetut tuotteet

6.2.1. Vehnäjauhot

Vehnän jauhatuksessa syntyy sivutuotteina lesettä ja rehuja, jotka sellaisenaan ovat käyttökelpoisia rehuja. Kokonaismarginaalilaskelmassa, joka on esitetty liitetaulukossa 4, näiden sivutuotteiden arvo sekä hävikki on vähennetty viljaseoksen hinnasta, jolloin saatu laskennallinen hinta on vertailukelpoinen jauhojen vähittäishinnan kanssa. Sivutuotteiden arvoa laskettaessa on käytetty vehnänleseen myyntihintaa myllyiltä ja sivutuotteiden määränä, johon sisältyy myös hävikki, 23 %.

Edellä mainitulla tavalla lasketun viljaseoksen hinnan sekä jauhojen keskimääräisen vähittäishinnan kehitys on ollut varsin tasaista. Kuviosta 5 havaitaan, että hintojen nousu on ollut vähäinen koko 1960-luvun loppupuolen ajan. Kokonaismarginaali on niin ikään vaihdellut sangen vähän, jota seuraavat luvut osoittavat:

Vuosi	Vehnäjauhojen kokonaismarginaali lvv:een	
	p/viljakilo	% vähittäishinnasta
1964	29.1	34.6
1965	31.0	34.9
1966	32.2	36.0
1967	31.6	35.0
1968	31.9	35.2
1969	33.2	35.7
1970	32.3	34.8

Vuosina 1964-1970 tapahtuneesta vähittäishinnan noususta voidaan laskea viljaseoksen hinnan nousuun menneen 64 % ja kokonaismarginaalin nousuun 36 %.

Kokonaismarginaalin jakautuma on tarkastellulta ajanjaksolta selvitetty vähittäiskaupan ja yhteisesti myllyn ja tukkukaupan osalta. Vähittäismyyntipalkkion suuruus on mahdollista laskea likimääräisenä Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vahvistamien vehnäjauhojen vähittäis- ja tukkuhintojen perusteella. Eri jauholaatujen keskimääräisten vähittäismyyntipalkkioiden (puolikarkeat 2-2.5 kg pakkaus ja 50 kg säkkitavara) mukaan liikevaihtoverollinen kokonaismarginaali jakaantuu seuraavasti:

Vuosi	Vähittäiskaupan marginaali		Myllyn ja tukkukaupan
	% väh. hinnasta	p/viljakilo	marginaali yht. p/viljakilo
1964	16.1	13.5	15.6
1965	15.9	14.1	16.9
1966	15.6	13.9	18.3
1967	15.7	13.9	17.7
1968	15.6	14.1	17.8
1969	15.6	14.5	18.7
1970	15.6	14.5	17.8

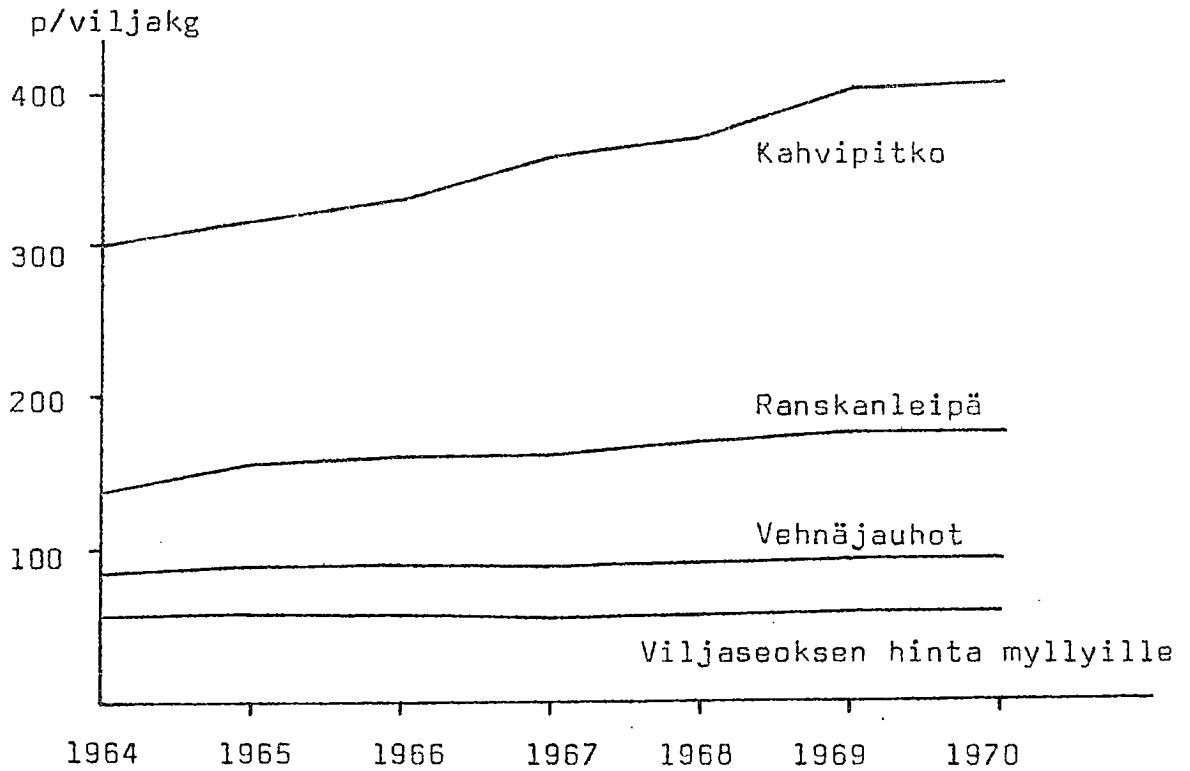
Vähittäiskaupan markkamääräinen osuus kokonaismarginaalista näyttää asetelman mukaan nousseen vuodesta 1964 lähtien varsin vähän. Myllyn ja tukkukaupan yhteenlaskettu marginaali on ollut korkeimmillaan vuosina 1966 ja 1969.

6.2.2. Vehnäleivät

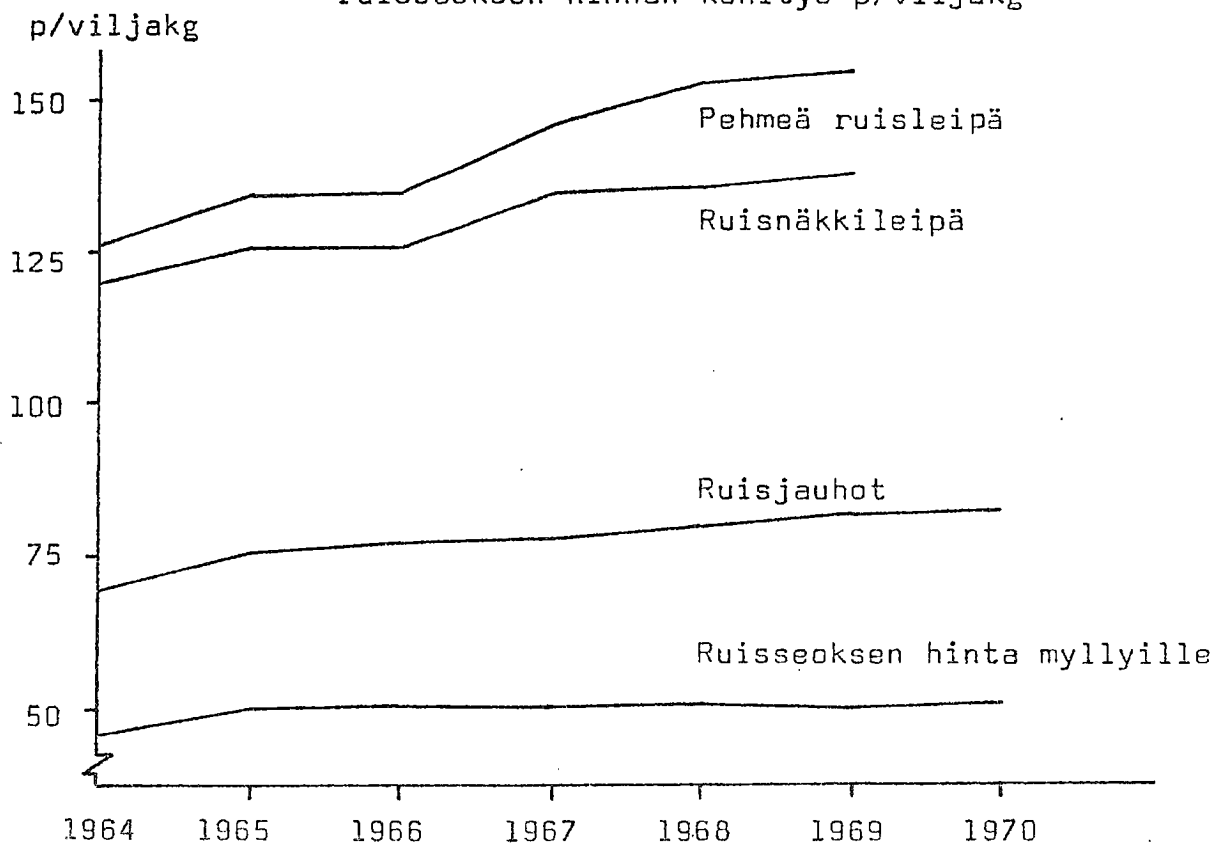
Vehnätuotteista on tarkasteltu vehnäjauhojen lisäksi pehmeää vehnäleipää (ranskanleipä) sekä yksinkertaista kahvipitkoa. Viimeksimainitun osalta vähittäishintasarjaa on korjattu vuodesta 1958 alkaen. Näiden vähittäishinnat on muunnettu edellä esitettyjen muuntelukujen avulla yhdestä viljakilosta saatavaa leipämäärää vastaavaksi. Kuvioista 5 voidaan todeta kummankin leipälaadun vähittäishinnan nousseen viljaseoksen hintaa nopeammin. Varsinkin kahvipitkon osalta nousu on ollut voimakasta.

Viljaseoksen hinta muodostaa leivän vähittäishinnasta verraten pienen osan, mikä ilmenee seuraavasta kokonaismarginaalin kehitystä osoittavasta lukusarjasta. Vastaava laskelma on esitetty täydellisesti liitetaulukossa 6.

Kuvio 5. Vehnätuotteiden vähittäishintojen sekä viljaseoksen hinnan kehitys p/viljakg

Kuvio 6. Ruistuotteiden vähittäishintojen sekä ruisseoksen hinnan kehitys p/viljakg

Vuosi	Ranskanleipä		Yksinkertainen kahvipitko	
	p/viljakilo	% väh. hinnasta	p/viljakilo	% väh. hinnasta
1964	84.7	60.6	245.8	81.7
1965	97.8	62.9	258.6	81.8
1966	104.2	64.6	275.1	82.8
1967	103.8	64.5	302.1	84.1
1968	111.7	65.6	311.5	84.2
1969	116.3	66.1	341.7	85.1
1970	115.4	65.6	342.4	85.0

Kokonaismarginaali on siten noussut ranskanleivässä 60.6 %:sta 65.6 %:iin ja kahvipitkossa 81.7 %:sta 85 %:iin vähittäishinnasta laskettuna. Vuosina 1964-70 tapahtunut vähittäishinnan nousu on jakautunut viljaseoksen hinnan ja kokonaismarginaalin osalle seuraavasti:

	Ranskanleipä		Yksinkert. kahvipitko	
	p/viljakilo	%	p/viljakilo	%
Väh.hinnan nousu, josta	36.3	100	102.2	100
viljaseoksen hinnan nousu	5.6	15	5.6	5
kokonaismarginaalin	-"-	30.7	96.6	95

Vähittäishinnan noususta havaitaan viljaseoksen hinnan nousun aiheuttaneen ranskanleivässä noin 15 % ja kahvipitkossa vain noin 5 %. Pääosa vähittäishinnan noususta on täten aiheutunut muiden kustannuserien kasvusta, joiden kehitystä tässä yhteydessä ei ole kuitenkaan katsottu mahdolliseksi selvittää riittävän yksityiskohdaisesti. Kokonaismarginaalin jakautuma antanee kuitenkin likimääräisen kuvan eri portaiden kustannusten kehityksestä. Jakautuma on ranskanleivän osalta esitetty kappaleessa 6.4. pehmeän ruisleivän ohella.

6.3. Rukiista valmistetut tuotteet

6.3.1. Ruisjauhot

Liitetaulukossa 5 on esitetty ruisjauhojen kokonaismarginaalilaskelma vuosina 1964-70. Vähittäishinnan ja ruisseoksen hinnan kehitys nähdään myös kuvioista 6. Seoksen hinta myllyille on vuoden 1965 jälkeen pysynyt käytännöllisesti katsoen samana. Tämä näkyy myös marginaalin kehityksessä, sillä kokonaismarginaali on vuosina 1964-70 kohonnut markkamääräisesti huomattavasti enemmän kuin vehnäjauhojen kohdalla.

Vuosi	Ruisjauhojen kokonaismarginaali lvv:een	
	p/viljakilo	% vähittäishinnasta
1964	23.4	33.6
1965	25.1	33.2
1966	26.0	33.8
1967	27.2	34.7
1968	29.6	36.5
1969	30.9	37.6
1970	31.0	37.6

Markkamääräisesti kokonaismarginaali on ruisjauhoissa noussut vuonna 1970 lähes samalle tasolle kuin vehnäjauhoissa. Vähittäishinnasta laskettuna marginaalin osuus on noussut 33.6 %:sta 37.6 %:iin. Ruisjauhojen vähittäishinnan noususta on mennyt kokonaismarginaalin nousuun 59 % ja ruisseoksen hinnan nousuun 41 %.

Kuten edellä vehnäjauhojen kohdalla, on ruisjauhojen kokonaismarginaalin jakautuma selvitetty vähittäiskaupan ja yhteisesti myllyn ja tukkukaupan osalta. Sosiaali- ja terveysministeriön määräämistä ruisjauhojen ylimmistä vähittäis- ja tukkuhinnoista on voitu laskea keskimääräinen vähittäiskaupan palkkioprosentti (kaikki ruisjauhot), jonka perusteella liikevaihtoverollinen kokonaismarginaali jakaantuu seuraavasti:

Vuosi	Vähittäiskaupan marginaali		Myllyn ja tukkukaupan marginaali yht. p/viljakilo
	% väh. hinnasta	p/vil- jakilo	
1964	14.5	10.1	13.3
1965	14.5	11.0	14.1
1966	14.3	11.0	15.0
1967	14.2	11.1	16.1
1968	14.2	11.5	18.1
1969	14.2	11.7	19.2
1970	14.2	11.7	19.3

Vähittäiskaupan palkkioprosentti on tarkasteluaikana pysynyt käytännöllisesti katsoen samalla tasolla tai hieman alentunut. Tästä ja myös vähittäishinnan verraten pienestä noususta johtuen vähittäiskaupan markkamääräinen palkkio on noussut vain 1.6 penniä viljakiloa kohti laskettuna. Kokonaismarginaalin noususta on siten suurin osa eli 6.0 p/viljakilo mennyt myllyn ja tukkukaupan marginaalin nousuun.

6.3.2. Ruisleivät

Ruisleivistä on tarkastelun piiriin kuulunut pehmeä ruisleipä sekä ruisnäkkileipä, joiden kokonaismarginaalilaskelmat ovat liitetaulukossa 7. Ruisseoksen hintaan nähden ruisleipien vähittäishinnat ovat nousseet voimakkaasti (vrt. kuvio 6). Hintakehitys on kummankin leipälaadun kohdalla ollut samansuuntainen, joskin pehmeä ruisleipä on noussut näkkileipää hieman enemmän. Vähittäishintojen muuntamisessa viljakilon hintaa vastaavaksi on käytetty edellä esitettyjä kertoimia. Ruisnäkkileivän kohdalla nimike, josta vähittäishintoja on kerätty, muuttui vuonna 1968, jolloin uuden nimikkeen hinnat on pyritty muuntamaan aikaisempaa hintasarjaa vastaaviksi. Kyseisten tuotteiden kokonaismarginaali ja sen kehitys on ollut seuraava:

Kokonaismarginaali lvv:een

Vuosi	Pehmeä ruisleipä		Ruisnäkkileipä	
	p/vilja- kilo	% väh. hinnasta	p/vilja- kilo	% väh. hinnasta
1964	79.8	63.3	73.3	61.3
1965	82.9	62.1	75.6	59.9
1966	82.7	61.9	75.7	59.7
1967	95.3	65.1	83.7	62.1
1968	101.5	66.3	83.9	62.0
1969	103.3	66.8	86.6	62.8
1970	103.1	66.7	86.4	62.7

Pehmeän ruisleivän kokonaismarginaali on noussut sekä absoluuttisesti että suhteellisesti näkkileivän marginaalia voimakkaammin. Vähittäishinnan nousu vuosina 1964-70 on jakautunut kokonaismarginaalin ja ruisseoksen osalle siten, että pehmeän ruisleivän kokonaismarginaalin nousuun on mennyt 81 % ja näkkileivän noin 71 %, kuten oheisesta asetelmasta nähdään.

	Pehmeä ruisleipä		Ruisnäkkileipä	
	p/viljakg	%	p/viljakg	%
Vähittäishinnan nousu, josta	28.6	100	18.4	100
kokonaismarg. nousu	23.3	81	13.1	71
ruisseoksen hinnan nousu	5.3	19	5.3	29

6.4. Ruokaleipien vähittäishinnan jakautuma

Ruokaleipien vähittäishinnan muodostuminen on selvitetty seuraavassa pehmeästä ruisleivästä ja ranskanleivästä. Hinnanmuodostusta on seurattu tyypillisen markkinointitien mukaisesti, johon siten osallistuvat mylly, tukkukauppa, leipomo ja vähittäiskauppa. Marginaalin jakautuma esitetään yhteisesti myllyn ja tukkukaupan sekä erikseen leipomon ja vähittäiskaupan osalle. Leipomon marginaali saadaan jäännöseränä vähentämällä kokonaismarginaalista myllyn ja tukkukaupan yhteinen marginaali (jauhojen myynissä) sekä vähittäiskaupan marginaali.

Vähittäiskaupan palkkio on käytännössä muodostunut 15.4 %:ksi vähittäishinnasta jo ennen vuotta 1967, jonka alusta lukien Sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut sekä pehmeän ruisleivän että vehnäruokaleivän (ranskanleipä ja polakka) vähittäismyyntipalkkion. Palkkion suuruus on pysynyt 15.4 %:na vuoden 1970 loppuun saakka. Myllyn ja tukkukaupan marginaalia jauhojen myynnissä on tarkasteltu edellä vehnä- ja ruisjauhojen kohdalla. Puheenaolevien ruokaleipien vähittäishinnan jakautuma on esitetty taulukossa 3 vuosina 1964-70.

Edellä on tarkasteltu vehnä- ja ruisleipien kokonaismarginaalin yhteydessä eri leipälaatujen vähittäishinnan nousua ja sen jakautumista viljaseoksen hinnan ja kokonaismarginaalin osalle. Tällöin todettiin, että kaikkien kyseessä olevien leipälaatujen vähittäishinnan noususta suurin osa on mennyt kokonaismarginaalin nousuun (vrt. 6.2.2. ja 6.3.2.). Seuraava asetelma kuvaa pehmeän ruisleivän ja ranskanleivän kokonaismarginaalin nousun jakautumaa markkinoinnin eri portaiden osalle vuosina 1964-70.

	Pehmeä ruisleipä		Ranskanleipä	
	p/viljakg	%	p/viljakg	%
Kokonaismarginaalin nousu, josta	23.3	100	30.7	100
väh.kaupan margin.nousu	4.4	19	5.6	18
leipomon margin.nousu	12.9	55	22.9	75
myllyn ja tukkuk.marg.nousu	6.0	26	2.2	7

Valtaosa eli 55 % ruisleivän ja 75 % ranskanleivän kokonaismarginaalissa tapahtuneesta noususta on siten mennyt leipomon marginaalin nousuun. Vähittäiskaupan osuus noususta on ollut hieman alle 20 %. Myllyn ja tukkukaupan yhteenlaskettu osuus on ruisleivän osalta ollut 26 % ja ranskanleivän osalta vain 7 %. Myllyn ja tukkukaupan marginaalin kehitystä jauhojen myynnissä on edellä tarkasteltu lähemmin kappaleissa 6.2.1. ja 6.3.1.

Taulukko 3. Pehmeän ruisleivän vähittäishinnan jakautuma (liikevaihtoveroiineen) vuosina 1964-1970

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta	126.0	133.5	133.7	146.4	153.0	154.6	154.6
Väh.kaupan marginaali ¹⁾	19.4	20.6	20.6	22.5	23.6	23.8	23.8
Leipomon myyntihinta	106.6	112.9	113.1	123.9	129.4	130.8	130.8
Leipomon marginaali	47.1	48.2	47.1	56.7	59.8	60.3	60.0
Jauhojen tukkuhinta	59.5	64.7	66.0	67.2	69.6	70.5	70.8
Myllyn ja tukkukaupan marg. ²⁾	13.3	14.1	15.0	16.1	18.1	19.2	19.3
Ruisseoksen hinta myllyille	46.2	50.6	51.0	51.1	51.5	51.3	51.5
Ranskanleivän vähittäishinnan jakautuma (liikevaihtoveroiineen)							
Vähittäishinta	139.7	155.5	161.4	160.9	170.3	176.0	176.0
Väh.kaupan marginaali ¹⁾	21.5	23.9	24.9	24.8	26.2	27.1	27.1
Leipomon myyntihinta	118.2	131.6	136.5	136.1	144.1	148.9	148.9
Leipomon marginaali	47.6	57.0	61.0	61.3	67.7	70.5	70.5
Jauhojen tukkuhinta	70.6	74.6	75.5	74.8	76.4	78.4	78.4
Myllyn ja tukkukaupan marg. ²⁾	15.6	16.9	18.3	17.7	17.8	18.7	17.8
Vehnäseoksen hinta myllyille	55.0	57.7	57.2	57.1	58.6	59.7	60.6

1) Vähittäiskaupan palkkio 15.4 % vähittäishinnasta

2) jauhojen myynnissä

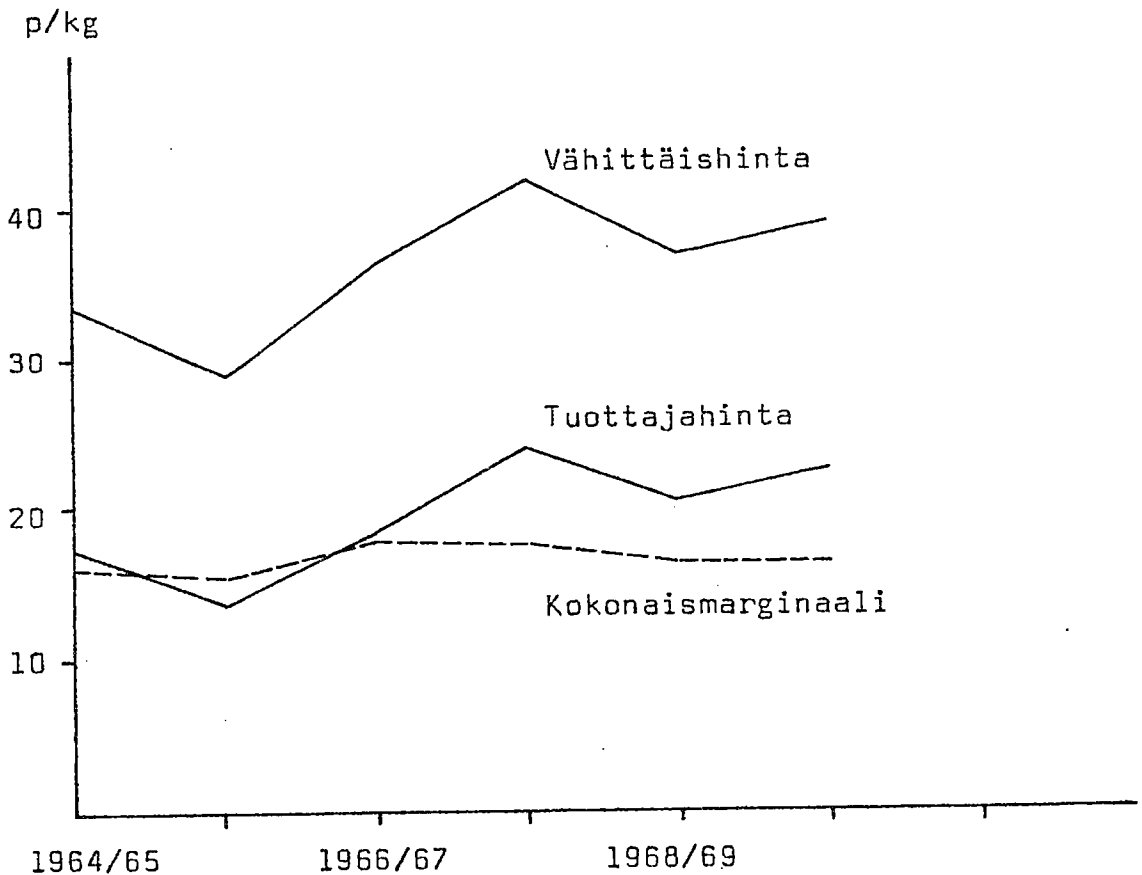
7. RUOKAPERUNAN KOKONAISMARGINAALI

Ruokaperunan kokonaismarginaali lasketaan suoraan vähittäis- ja tuottajahinnan erotuksena, sillä tuote ei laadun suhteen muutu markkinoituvaiheen aikana. Laskelmassa on seurattu hintojen ja marginaalin kehitystä satovuosittain, sillä peruna tulee pääasiassa markkinoille jo syyskaudella ja tämä erä kulutetaan talven ja kevään aikana. Hintasarjoihin sisältyy kesäkuukausina varhaisperunan ja ns. uusien perunoiden hintoja, minkä vuoksi heinä- ja elokuun sekä eräinä vuosina myös kesäkuun hinnat on jätetty laskelman ulkopuolelle. Vähittäishintoina käytetään Tilastokeskuksen keräämiä kuukausittaisia vähittäishintoja, joista on kulutuksen ollessa suhteellisen tasaisista laskettu aritmeettinen keskiarvo. Tuottajahinta lasketaan Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen ja Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen painotetusta satovuoden keskihinnasta vähentämällä siitä uusien perunoiden osuus.

Vähittäis- ja tuottajahinnan kehitys on nähtävissä kuviosta 7 sekä kokonaismarginaalilaskelmasta liitetaulukossa 3b. Perunan hinnat ovat vaihdelleet, osittain sadon suuruudesta ja laadusta riippuen, viime vuosina varsin voimakkaasti. Tuottajahinta on kyseisenä kautena ollut alimmillaan satovuonna 1965/66 13.6 p/kg ja korkeimmillaan vuonna 1967/68 eli 24.0 p/kg. Tämän jälkeen tuottajahinta on jälleen alentunut ja oli satovuonna 1969/70 22.4 p/kg (vrt. kuvio 7). Vähittäishinnan muutokset ovat seuranneet verraten kiinteästi tuottajahinnan muutoksia, mistä johtuen kokonaismarginaali on markkamääräisesti pysynyt suhteellisen tasaisena koko tarkastelukauden, kuten seuraavasta lukusarjasta voidaan havaita. Vähittäishinnasta laskettuna suhteellinen kokonaismarginaali on viime vuosina hieman pienentynyt, kuten nähdään oheisesta asetelmasta.

Satovuosi	Kokonaismarginaali (lvv:een)	
	p/kg	% väh.hinnasta
1964/65	16.2	48.4
1965/66	15.3	52.9
1966/67	17.9	49.4
1967/68	17.6	42.3
1968/69	16.4	44.6
1969/70	16.3	42.1

Kuvio 7. Ruokaperunan vähittäis- ja tuottajahinnan sekä kokonaismarginaalin kehitys vuosina 1964-70 p/kg

8. MAATALOUSTUOTTEIDEN HINTOJEN JA KOKONAISMARGINAALIEN KEHITYS TUOTERYHMITÄIN JA KESKIMÄÄRIN

Seuraavassa luodaan katsaus edellä tarkasteltujen maataloustuotteiden vähittäis- ja tuottajahintojen sekä kokonaismarginaalien kehitykseen tuoteryhmittäin sekä kaikissa tuotteissa keskimäärin. Kehitystä on kuvattu suhdeluvuilla samoin kuin hinnanmuodostuskomitean selvityksessä vuosilta 1952-64. Peruskautena on pidetty edelleen vuotta 1952.

Hinnanmuodostuskomitea on tutkimuksessaan painottanut eri tuotteet niiden merkitystä kulutuksessa osoittavilla painoilla käytettävällä elinkustannusindeksin (lokakuu 1951 = 100) painoja. Tässä selvityksessä painotusta on uusittu siten, että vuosina 1964-70 tapahtunut kehitys, jota tässä lähinnä seurataan, on laskettu käyttäen nykyisen kuluttajan hintaindeksin (1967 = 100) painoja. Ko. indeksi perustuu pääosiltaan vuoden 1966 kulutustutkimuksen tuloksiin. Eri tuotteiden ja tuoteryhmien paino-osuudet ovat liitetaulukoissa 8-10. Havainnollisuuden vuoksi on tuoteryhmittäistä sekä keskimääristä kehitystä osoittavissa kuvioissa 8-11 esitetty hintojen ja marginaalien kehitys myös mainitun komitean tarkastelukaudelta. Kuvioita tarkasteltaessa on otettava huomioon painojen muutos vuonna 1964.

8.1. Tuoteryhmittäin tapahtunut kehitys

Liitetaulukoissa 8-10 on esitetty kaikkien edellä tarkasteltujen tuotteiden vähittäishintojen, tuottajahintojen ja kokonaismarginaalien kehitys suhdelukuina tuotteittain, tuoteryhmittäin ja keskimäärin vuosina 1964-70. Tuoteryhmittäinen kehitys on nähtävissä myös kuvioista 8 maitotaloustuotteiden, kuvioista 9 lihatuotteiden ja kuvioista 10 viljatuotteiden osalta vuosina 1952-70.

Maitotaloustuotteiden (liitetaulukot 8 - 10 ja kuvio 8) laskennallisessa vähittäis- ja tuottajahinnassa sekä kokonaismarginaalissa tapahtunut kehitys on 1960-luvun puoliväliin saakka ollut verraten yhtenäistä, esim. vuonna 1965 hinnat ja kokonaismarginaali olivat pisteluvussa 214. Laskennallisen tuottajahinnan nousu on tämän jälkeen ollut kokonaismarginaalin ja vähittäishinnan nousua voimakkaampaa. Erityisesti kokonaismarginaalin nousu on hidastunut mainitun vuoden jälkeen. Liikevaihtoverollinen kokonaismarginaali onkin vuoteen 1970 mennessä noussut pistelukuun 236 vähittäishinnan ollessa 268 ja tuottajahinnan 277.

Lihat tuotteisiin sisältyvät naudan- ja sianlihan ohella liha- jalosteet (vähittäishinnasta edellä kohdassa 4.4.), joiden osalta tuottajahintakehitys on laskettu keskimääräisenä naudan- ja sianlihan ruhon tuottajahintana. Kuvion 9 ja liitetaulukkojen 8 - 10 perusteella havaitaan tuottajahinnan nousun olleen tasaisesti hitaampaa kuin vähittäishinnassa ja kokonaismarginaalissa tapahtunut nousu. Vuonna 1970 kokonaismarginaali (lvv:een) on noussut pistelukuun 307, vähittäishinta 257:ään ja tuottajahinta 245:een.

Viljatuotteiden (kuvio 10) kohdalla on havaittavissa selvimmät erot kokonaismarginaalin ja hintojen kehityksessä. 1960-luvun alustalukien kokonaismarginaali on noussut viljaseoksen hintaa huomattavasti nopeammin, mikä on voimakkaasti kohottanut viljatuotteiden keskimääräistä vähittäishintaa. Vuoteen 1970 mennessä kokonaismarginaali on siten noussut vuodesta 1952 pistelukuun 302 (lvv:een), vähittäishinta 248:aan ja viljaseoksen hinta myllylle 196:een.

Tuoteryhmittäin tapahtuneesta kehityksestä on oleellisimmat tiedot esitetty taulukossa 4. Painorakennelman muutoksen vuodesta 1964 lähtien aiheuttama virhe kehitystä osoittavissa luvuissa on merkityksettömän pieni.

Taulukko 4. Tuoteryhmittäin tapahtunut vähittäis- ja tuottajahintojen sekä kokonaismarginaalin nousu vuosina 1952-70

	Vähittäishinnat		Tuottajahinnat	Kokonaismarg.	
	laskennall. %	todell. %		lvv:een %	lvv:tta %
Maitotuotteet	168	140	177	136	110
Kananmunat	55	55	48	89	70
Lihat tuotteet	157	157	145	207	173
Viljatuotteet	148	148	96	202	168
Ruokaperuna	171	171	199	140	113

Todellisten vähittäishintojen nousu on ollut voimakkainta ruokaperunalla ja hitainta kananmunilla. Myös maitotuotteiden todelliset vähittäishinnat ovat nousseet mm. liha- ja viljatuotteiden hintoja vähemmän. Sitä vastoin maitotuotteiden laskennalliset vähittäishinnat, lähinnä voion suuren hintatuen vaikutuksesta, ovat nousseet lähes yhtä paljon kuin ruokaperunan hinnatkin eli 168 %. Tuottajahintojen nousu on ollut nopeinta ruokaperunan ja maitotuotteiden kohdalla ja hitainta kananmunilla sekä viljatuotteilla (viljaseoksen hinta). Myöskin kananmunien kokonaismarginaali on noussut hitaimmin muihin tuoteryhmiin verrattuna. Voimakkainta nousu on ollut lihatuotteiden ja viljatuotteiden kokonaismarginaalissa.

8.2. Maataloustuotteissa keskimäärin tapahtunut kehitys

Tarkastelun kohteina olleiden tuotteiden keskimääräisen laskennallisen vähittäishinnan, tuottajahinnan ja kokonaismarginaalin kehitys on nähtävissä liitetaulukoista 8-10 (vuodet 1964-70) sekä kuviosta 11 (vuodet 1952-70), jossa on esitetty myös elinkustannusindeksi (1952 = 100) vuosina 1952-70.

Tapahtunut hintojen ja marginaalien nousu käy selville taulukosta 5, jossa vähittäishinnat ja tuottajahinnat sisältävät valtion maksaman suoranaisten hintatuen. Samoin siinä on esitetty todellisi-

sisä vähittäishinnoissa tapahtunut nousu, ilman po. valtion tukea. Maitotaloustuotteiden, lähinnä voim hintoihin vaikuttava tuki on huomattava, mikä voim suuren osuuden vuoksi vaikuttaa myös maataloustuotteiden keskimääräisen vähittäishinnan tasoon.

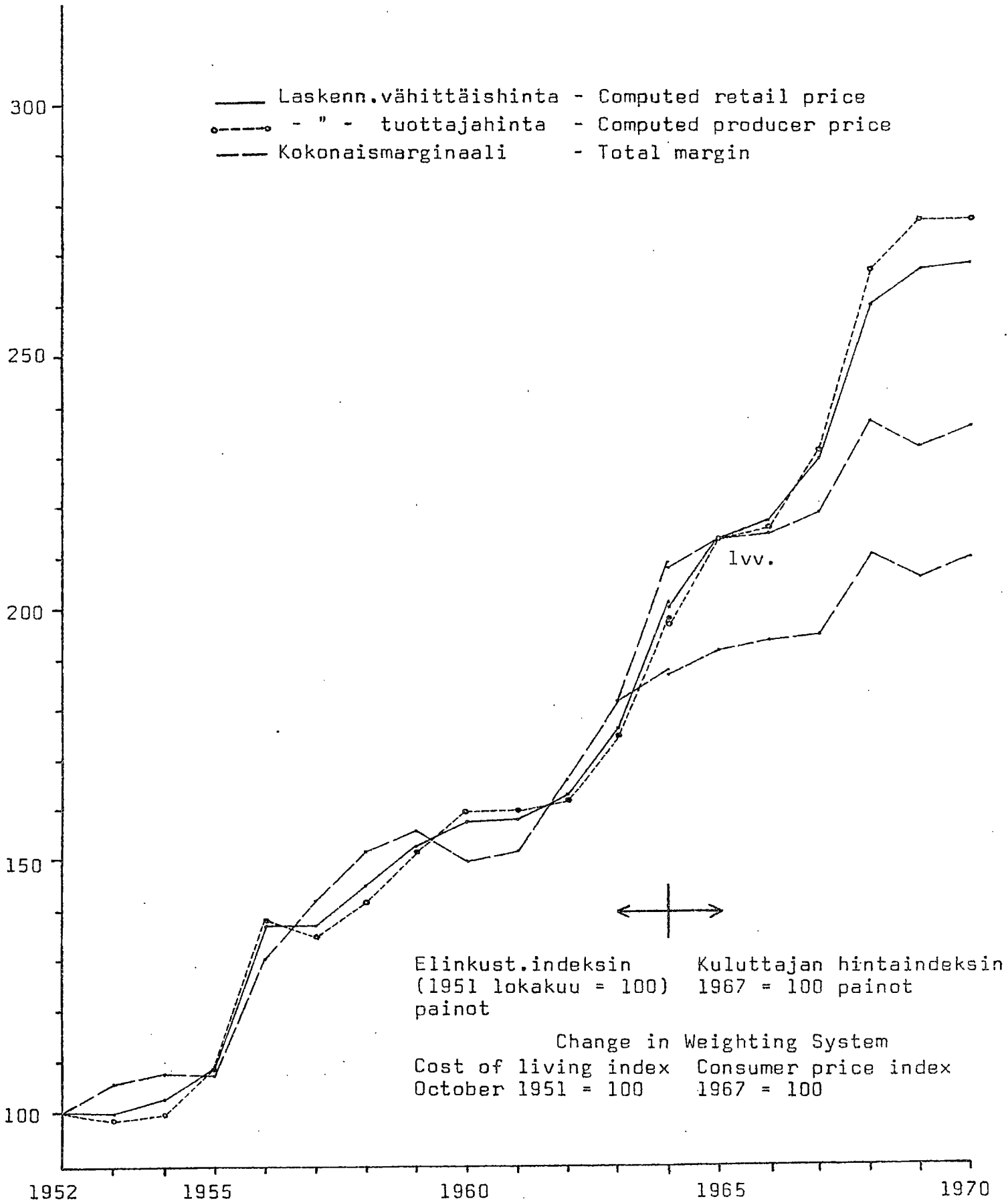
Taulukko 5. Maataloustuotteissa keskimäärin tapahtunut vähittäis- ja tuottajahintojen sekä kokonaismarginaalien nousu vuosina 1952-70

Laskennalliset väh.hinnat (lvv:een)	155 %
Tuottajahinnat	145 "
Kokonaismarginaalit (lvv:een)	169 "
Kokonaismarginaalit (lvv:tta)	139 "
Todelliset väh.hinnat (lvv:een)	143 "
Elinkustannusindeksi	121 "

Kuten havaitaan kokonaismarginaalien keskimääräinen nousu on ollut voimakkainta eli 169 %. Laskennalliset vähittäishinnat ovat nousseet 155 % eli tuottajahintoja 10 %-yksikköä enemmän. Todellisten vähittäishintojen nousu kyseisenä aikana ilman valtion tukea on ollut 143 % eli samaa suuruusluokkaa kuin tuottajahinnoissakin. Samanaikaisesti voidaan elinkustannusindeksin todeta nousseen huomattavasti vähemmän eli 121 %.

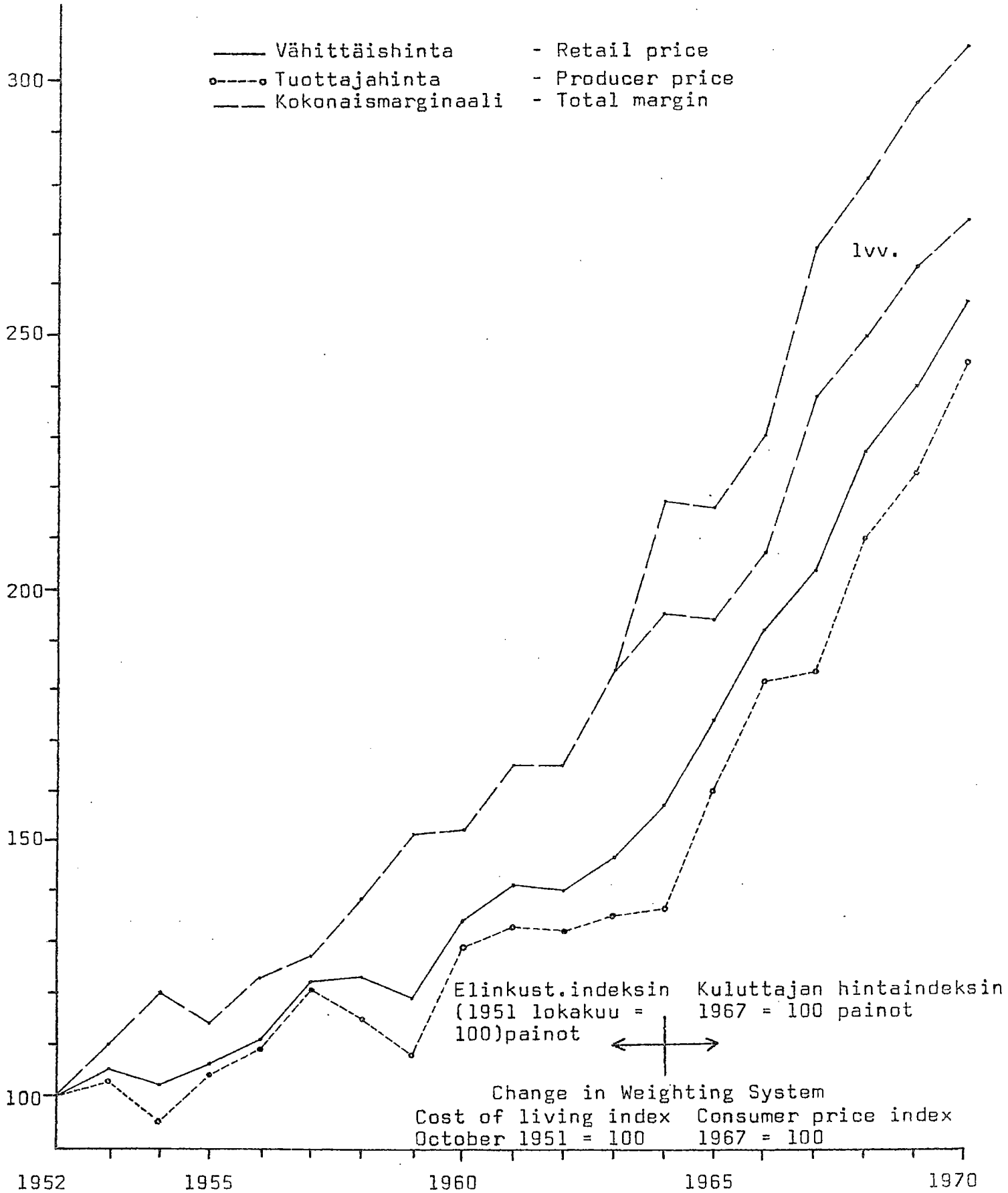
Kuvio 8. Maitotaloustuotteiden laskennallisen vähittäis- ja tuottajahinnan sekä kokonaismarginaalin kehitys keskimäärin vv. 1952-70 (1952 = 100)

Figure 8. Dairy Products, development of computed retail price, computed producer price and total margin. Averages 1952-70 (1952 = 100)

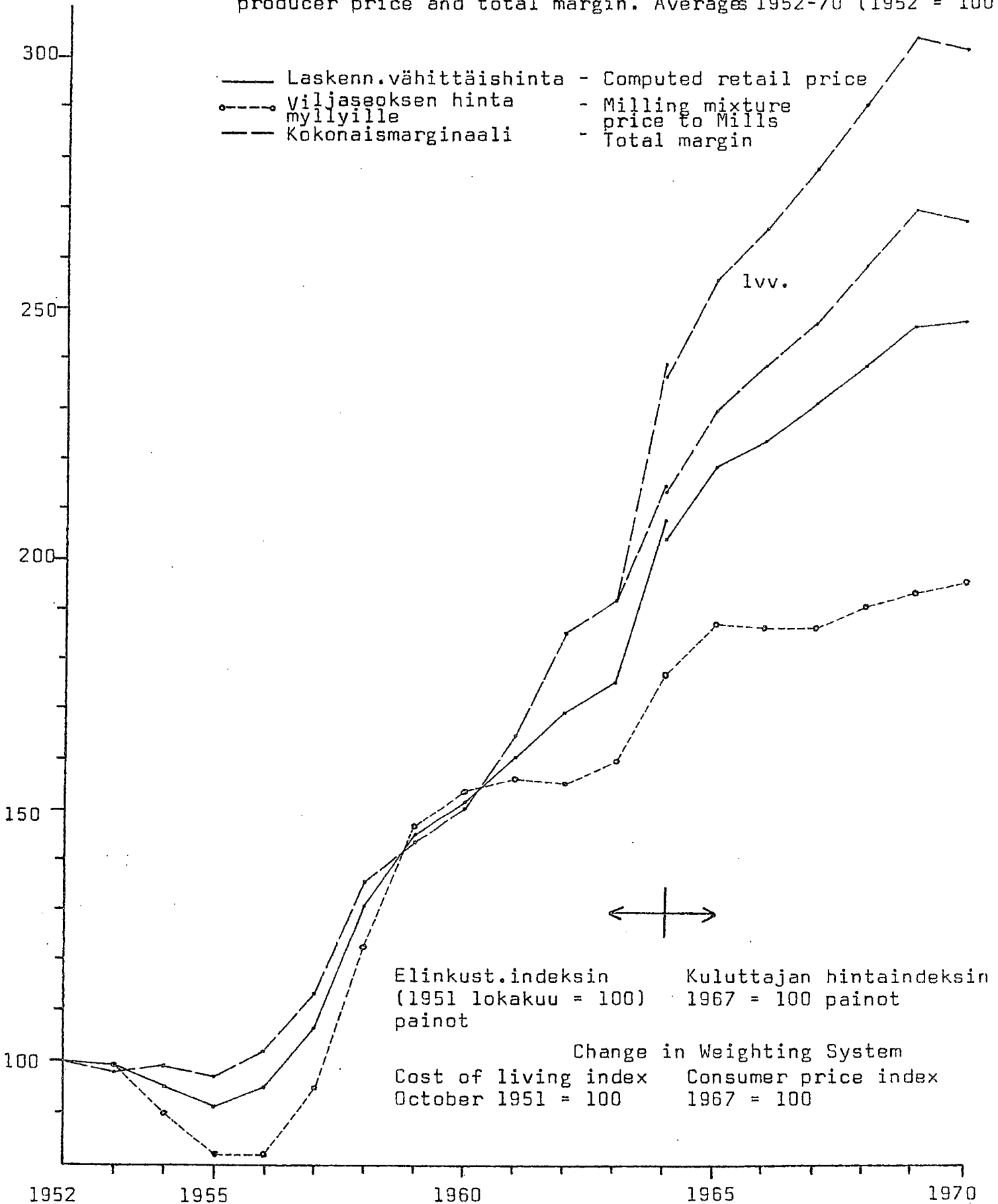
Kuvio 9. Lihatuotteiden vähittäishinnan, tuottajahinnan ja kokonaismarginaalin kehitys keskimäärin vv. 1952-70 (1952 = 100)

Figure 9. Meat products, development of retail price, producer price and total margin. Averages 1952-70 (1952 = 100)

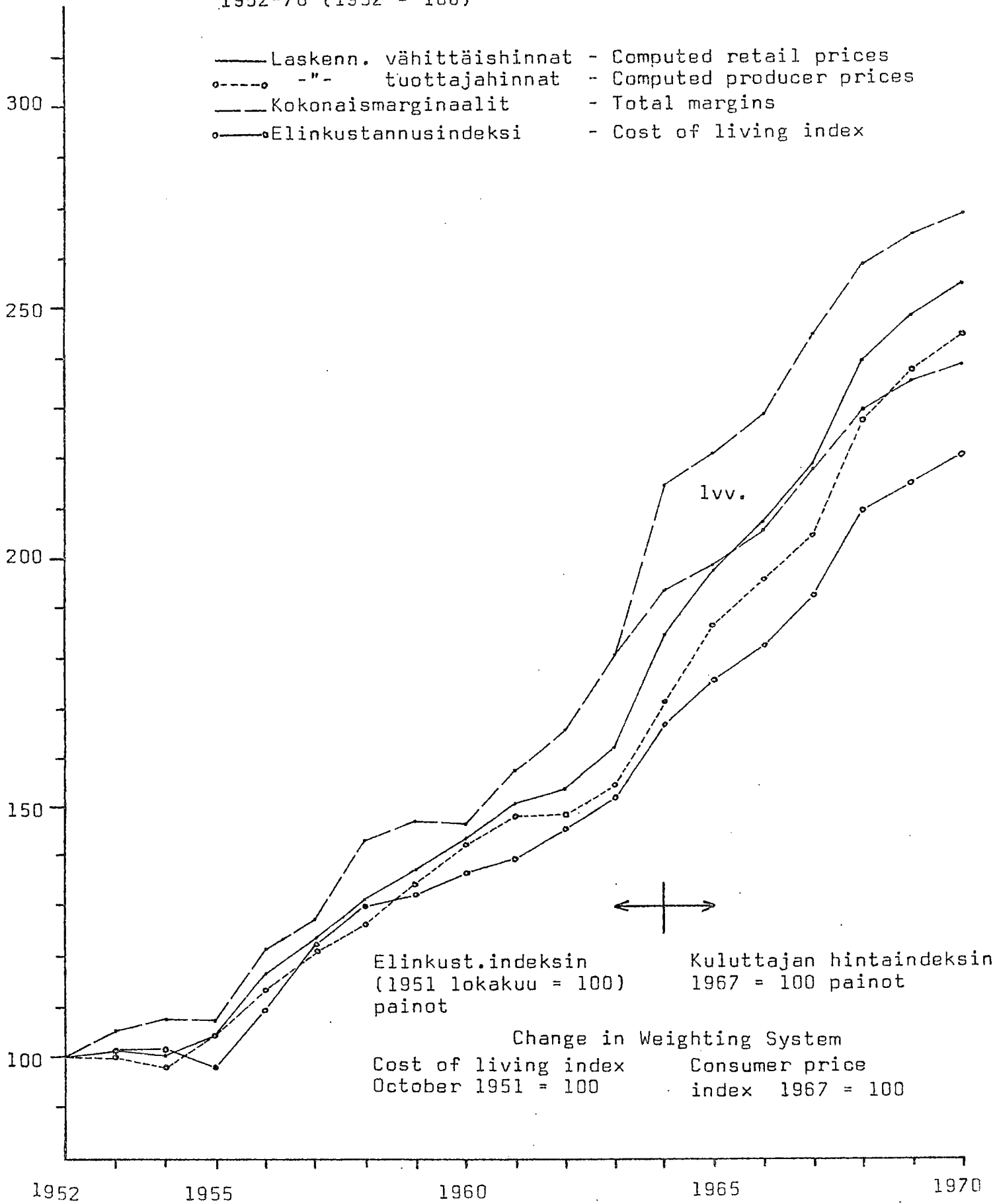
Kuvio 10. Viljatuotteiden laskennallisen vähittäishinnan, viljaseoksen hinnan ja kokonaismarginaalin kehitys keskimäärin vv. 1952-70 (1952 = 100)

Figure 10. Groep Products, development of computed retail price, computed producer price and total margin. Averages 1952-70 (1952 = 100)

Kuvio 11. Maataloustuotteiden laskennallisten vähittäis- ja tuottajahintojen sekä kokonaismarginaalien kehitys keskimäärin vv.1952-70 (1952 = 100)

Figure 11. Selected agricultural products, development of computed retail price, computed producer price, and total margin. Averages 1952-70 (1952 = 100)

YHTEENVETO

Tutkimuksessa on tarkasteltu tärkeimpien maataloustuotteiden vähittäis- ja tuottajahinnoissa sekä niiden välisessä kokonaismarginaalissa tapahtunutta kehitystä Suomessa vuosina 1964-70, ja se muodostaa jatkoa vuonna 1964 asetetun komitean laatimalle selvitykselle ajanjaksolta 1952-64. Tämä maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitea selvitteli työssään tärkeimpien maitotaloustuotteiden, lihatuotteiden, kasvinviljelytuotteiden sekä kananmunien hintojen ja marginaalien kehitystä, markkinoinnin rakennetta sekä siinä esiintyvien yhteistoimintamuotojen vaikutusta hinnanmuodostukseen. Käsillä olevassa tutkimuksessa on seurattu hintojen ja marginaalien kehitystä näissä samoissa tuoteryhmissä ja tuotteissa.

Kokonaismarginaalin laskeminen suoraan vähittäishinnan ja tuottajahinnan erotuksena on mahdollista vain sangen harvoilla maataloustuotteilla. Tuotteen laadussa jalostusvaiheen aikana tapahtuvat muutokset joudutaan siten huomioimaan erilaisten muuntolaskelmien avulla, joilla vähittäis- ja tuottajahinnat muunnetaan mahdollisimman hyvin toisiaan vastaaviksi. Laatuerojen lisäksi myös valtioavun puuttuminen hinnanmuodostukseen aiheuttaa sen, että kokonaismarginaalia ei ole mahdollista laskea suoraan vähittäishinnan ja tuottajahinnan erotuksena. Maataloustuotteille maksetun valtion välittömän tuen suhteen, joka varsinkin maitotaloustuotteille ja niistä erityisesti voille on huomattava, on laskelmissa menetelty siten, että kaikki tuottajahinnan sisältämä tuki samoinkuin vähittäishintojen alentamiseksi maksetut hinnanalennuskorvaukset (mm. voi) lisätään vähittäishintaan.

Myös tuottajahinta joudutaan laskemaan teoreettisena esim. maitotaloustuotteiden osalta, jolloin se sisältää kyseessä olevan tuotteen valmistukseen käytetyn maidon arvon tuottajahinnoin laskettuna. Valmistusprosessissa lisättyjen muiden tuotteiden arvo (esim. kuorittu maito juuston valmistuksessa) lisätään tuottajahintaan ja siitä vähennetään syntyvien sivutuotteiden arvo.

Maataloustuotteiden vähittäishintojen, tuottajahintojen ja kokonaismarginaalien kehitystä on seurattu paitsi tuotteittain myös tuoteryhmittäin ja kaikissa tuotteissa keskimäärin. Ryhmittäisessä ja keskimääräisessä tarkastelussa on käytetty apuna kunkin tuotteen osuutta koko maan kulutuksessa osoittavia painoja. Mainitussa aikaisemmassa tutkimuksessa on käytetty vuosilta 1952-64 elinkustannusindeksin (1951 lokakuu = 100) laskemisessa sovellettuja painoja. Tässä tutkimuksessa ajanjaksolta 1964-70 on käytetty kuluttajan hintaindeksin (1967 = 100) painoja.

Tuoteryhmittäin ja keskimäärin tapahtunut kehitys käy ilmi sivuilla 47 ja 48 olevista taulukoista 4 ja 5. Todettakoon, että maitotaloustuotteiden tuottajahinnat ovat kyseisenä kautena nousseet suhteellisesti enemmän kuin kokonaismarginaali ja vähittäishinnat. Ruokaperunalla kehitys on ollut samansuuntainen. Kananmunien, lihatuotteiden ja viljatuotteiden kohdalla on todettu kokonaismarginaalien nousseen vähittäishintoja ja tuottajahintoja jonkin verran nopeammin. Tuottajahintojen (=viljaseoksen hinta myllyille) nousu on viljatuotteiden osalta ollut hyvin pieni verrattuna kokonaismarginaalin ja vähittäishinnan nousuun.

Tutkittujen maataloustuotteiden keskimääräiset tuottajahinnat ovat nousseet vuosina 1952-70 145 %. Samanaikaisesti ovat liikevaihtoverolliset kokonaismarginaalit nousseet 169 %, mikä on merkinnyt laskennallisten vähittäishintojen verraten voimakasta lisäystä, eli keskimäärin 155 %. Todelliset vähittäishinnat, joihin ei ole lisätty maksettua hintatukea, ovat nousseet suunnilleen saman verran kuin tuottajahinnatkin eli 143 %. Eri tuotteiden painottaminen kulutusta osoittavilla painoilla sallii vertailun myös elinkustannusindeksiin, jonka voidaan todeta vastaavana aikana nousseen 121 %.

Kirjallisuus

Food from Farmer to Consumer. Report of the National Commission on Food Marketing 1966:1-189. Washington D.C.

KAARLEHTO, P. 1958. Om kostnaderna för marknadsföring av jordbrukets produkter. Nordisk lantbruksekonomisk tidskrift 8:10-13.

- " - 1964. Maataloustuotteiden markkinointi. Maanviljelijän tietok. 3:359-400. Porvoo.

Kauppa- ja teollisuusministeriö. Voitolannekatsaukset 1964-1970. Mon. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Tuottajahintatilastot 1964-1970.

Maataloushallituksen tilastotoimisto. Maataloustilastollinen kuukausikatsaus 1964-1970:1-12.

Maataloustuotteiden hinnanmuodostuskomitean mietinnöt.

Osamietintö I	1965	B:56
-"- II	1966	B:12
-"- III	1967	B:32
-"- IV	1968	B:33
-"- V	1969	B:82

PÖLKKI, L. 1966. Betydelsen av prismarginalerna i praktiken. Nordisk lantbruksekonomisk tidskrift 16:46-51.

SAGELVMO, A. og NESHEIM, N. 1968. Omsetningsmarginer for jordbruksvarer. Meldinger fra Norges Landbrukshøgskole Vol. 47, 5:1-75.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Hintatiedotukset 1964-1970.

SOU (Statens offentliga utredningar) 1964:00. De svenska jordbruksprodukternas distributions - och marginalförhållanden. Undersökning utförd på uppdrag av 1960-års jordbruksutredning av dess distributionsgrupp. 192 s. Stockholm.

SVT (Suomen virallinen tilasto) III Maatalous. Maatalouden vuositilastot 1964-1969.

Tilastollinen Päätoimisto. Tilastokatsauksia 1964-1970:1-12.

- " - Vähittäishintatilasto. Tilastotiedotukset 1964-1970. Mon.

Valio, Meijerien Keskusosuusliike. Suomen osuusmeijerien liiketilasto 1964-1969.

- " - Nestemäisten maitotuotteiden myyntitilasto 1965, 1967 ja 1969. Mon.

Valtioneuvoston päätökset meijerivoin hinnoista. Suomen Asetuskokoelma 1964-1970.

Valtion Viljavarasto. Vuosikertomukset 1964-1970.

Summary

The Development of Retail and Producer Prices and Margins for Selected Agricultural Products in Finland from 1964 to 1970

Jouko Sirén

Agricultural Economics Research Institute
Helsinki, Finland

This study examines the development of retail and producer prices and that of total margin between these for major agricultural products in Finland from 1964 to 1970, and constitutes an extension of the report on the developments during the period 1952-64 by the national committee established in 1964. The earlier study by this committee was primarily concerned with four commodity groups, dairy products, meat products, field crops, and eggs their price and margin developments, their market structure, and the apparent interrelationships of their price formulation. The present study employs the same approach to analysis of the later price and margin development.

Total margin is understood to be that part of a commodity's price which remains to cover processing and marketing costs and profit, or possible loss. The total margins of the various commodities are calculated according to the principles adopted in the earlier committee report in order to be able to make comparisons of pre- and post 1964 developments of producer and retail price and total margins.

It is possible to calculate the total margin of only very few agricultural commodities directly as the difference between the retail and producer price because of product quality changes. These changes which result from processing are correspondingly handled by means of adjustment calculations which take into consideration as much as possible the manner in which retail and producer prices affect each other.

In addition to quality differences, administrative interference in price developments also rules out the possibility of calculating the total margin directly as the difference between retail and producer prices. In this regard, direct government support of agricultural products, particularly dairy products, (and, within this group, butter is especially noticeable), cause the calculations to be made such that all support payments included in the producer prices as well as retail subsidies (on butter, among others) are added to the retail price.

For producer prices certain calculations are also carried out in order to maintain a theoretical identity in the quality of raw materials and end products. Thus for example in the case of butter the producer price is the value of all the whole milk which goes into its production. For other products, such as cheese, the producer price includes the value of whole and skim milk used in the production process less the value of any by-products, such as whey.

The differences between the retail and producer prices, calculated in this manner are taken as the total margin of the respective commodities. The developments of prices and margins were considered for the same commodities as the earlier study of the period 1952-64. By commodity group, they were as follows:

1. <u>Dairy Products</u>	3. <u>Eggs</u>
Consumer milk	
Butter	4. <u>Field Crop Products</u>
Emmental cheese	Wheat flour
Edam cheese	Rye flour
	Soft wheat bread
2. <u>Meat Products</u>	Coffee rolls
Beef	Soft rye bread
Pork	Hard rye bread
Processed meats	Food potatoes

The developments of retail and producer prices and total margins of agricultural products were considered not only by product, but also by commodity group and the average for all products. The examination by commodity group and by average of all products was

carried out by means of weights of the respective products' shares of the total national consumption. In the earlier 1952-64 study these weights were adopted from the national cost of living index (October 1951 = 100). In the present study various product weights were readjusted to correspond to the consumer price index (1967 = 100), since this latter has been established as the common basis for weighting the various index series.

Developments of the concerned products' retail and producer prices and total margins for the period 1964-70 are presented by product, commodity group, and average for all products in appendix tables 8, 9 and 10 in which the base year has been taken as 1952 (= 100). The commodity group developments for this period and, for comparison, for the earlier 1952-64 period are presented in figures 8, 9 and 10 for dairy, meat, and field crop products respectively.

Commodity group and average developments over the total period from 1952-70 can be briefly summarized as follows:

Increases in Prices and Total Margins 1952-70, %

Product or Commodity group	Retail Prices		Producer Prices	Total Margin	
	Computed	Actual		incl.s.tax	excl.s.t.
Dairy Products	168	140	177	136	110
Eggs	55	55	48	89	70
Meat Products	157	157	145	207	173
Field Crop Products	148	148	96	202	168
Food Potatoes	171	171	199	140	113
Agricultural Prod., Average	155	143	145	169	139

Cost of living index rise = 121 %

Dairy product producer prices rose during the period more than either retail prices or total margins. The developments for food potatoes were similar. The difference between the computed and actual retail prices for dairy products was primarily due to the price support paid for butter which had the effect of markedly raising the computed retail price.

In the cases of eggs, meat, and field crop products the observed total margins rose more rapidly than the retail or producer prices. In the case of field crop commodities the increase in producer prices was particularly small when compared to the increases in retail prices and total margins.

Producer prices of the commodities considered in the study rose on the average by 145 % from 1952 to 1970. During the same period the total margin, including sales tax, rose on the average by 169 % which is also indicated by the relatively large, 155 %, increase in the average computed retail price level. Actual retail prices, in which price support payments have not been included, rose in the average by approximately the same percentage amount as the producer prices; or by 143 %. Because the developments of prices and margins of the various products are weighted according to their respective roles in the pattern of total consumption the analytical method also allows direct comparison with the development of the cost of living index which can be seen to have increased during the period under consideration by 121 %.

LIITETAULUKKO 1a.

KULUTUSMAIDON KOKONAISMARGINAALI (IRTOMAITO)

Yksikkö p/kg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	52.23	55.73	56.31	59.13	66.97	68.36	68.36
+Tuotantoavustus	0.71	0.82	0.84	0.97	1.00	1.21	1.32
+Kuljetusavustus	0.46	0.50	0.49	0.51	0.52	0.40	0.52
Laskenn.väh.hinta	53.40	57.05	57.64	60.61	68.49	69.97	70.20
Tuott.hinta, keskirasv. ²⁾	39.33	43.16	43.64	-46.09	53.91	55.30	55.14
+Jälkitili	1.22	0.87	0.90	1.01	1.21	1.28	1.27
Tuotetun maidon rasva %	4.34	4.33	4.34	4.31	4.37	4.33	4.31
Kulutus -"-	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96
Rasvakymm.tod.arvo ³⁾	0.84	0.907	0.91	0.967	1.121	1.15	1.15
-Rasvakymmenysten arvo	3.19	3.36	3.46	3.38	4.59	4.26	4.03
Kulutusmaidon tuott.hinta	37.36	40.67	41.08	43.72	50.53	52.32	52.38
Kokonaismarginaali	16.04	16.38	16.56	16.89	17.96	17.65	17.82
lvv.	1.60	1.64	1.66	1.86	1.98	1.94	1.96
Kokon.margin. lvv:tta	14.44	14.74	14.90	15.03	15.98	15.71	15.86
Kok.m.% lask.väh.hinnasta (lvv:een)	30.0	28.7	28.7	27.9	26.2	25.2	25.4
Kok.m.% tod.väh.hinnasta (lvv:een)	30.7	29.4	29.4	28.6	26.8	25.8	26.1

1) Tilastokeskuksen mukaan

2) Tuottajavoin hinnanalennusmaksu vv. 1969-70 sekä markkinoimismaksu sisältyvät hintaan

3) Valion mukaan

LIITETAULUKKO 1b. VOIN KOKONAISMARGINAALI (IRTOVOI JA 1 KG PAKKAUS)

Yksikkö p/kg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	558.8	609.0	617.0	675.0	822.8	809.0	851.5
+Hinnanal.korvaus	276.6	289.0	285.0	285.0	285.0	326.4	285.0
+Tuotantoavustus	13.6	15.7	16.0	18.7	19.0	23.1	25.5
+Kuljetusavustus	8.8	9.5	9.3	9.8	9.8	7.6	10.0
Laskenn.väh.hinta	857.8	923.2	927.3	988.5	1136.6	1166.1	1172.0
Täysmaitoa voikiloon ²⁾	19.1	19.1	19.05	19.3	19.0	19.1	19.3
Keskirasv. maidon tuott.hinta	40.55	44.03	44.54	47.10	55.12	56.58	56.41
Maidon arvo	774.5	841.0	848.5	909.0	1047.3	1060.7	1088.7
-Sivutuotteiden arvo ³⁾	87.1	93.1	96.0	99.0	108.4	104.9	112.9
Laskenn.tuott.hinta	687.4	747.9	752.5	810.0	938.9	975.8	975.8
Kokonaismarginaali	170.4	175.3	174.8	178.5	197.7	190.3	196.2
lvv.	17.0	17.5	17.5	19.6	21.7	20.9	21.6
Kokon.margiin. lvv:tta	153.4	157.8	157.3	158.9	176.0	169.4	174.6
Kok.m.% lask.väh.hinnasta (lvv:een)	19.9	19.0	18.9	18.1	17.4	16.3	16.7
Kok.m.% tod.väh.hinnasta (lvv:een)	30.5	28.8	28.3	26.4	24.0	23.5	23.0

1) Valtioneuvoston päätökset, punnittu keskusliikkeiden kotimaan myyntimäärillä, ei sisällä vv. 1969-70 tuottajavoin hinnanalennusta

2) Rasva % muutosten mukaan

3) Täysm. voikiloon x $\frac{870 \times \text{Kuor.m.hinta} + 62 \times (2 \times \text{kuorm.m.hinta})}{1000}$ - 10 %

LIITETAULUKKO 1c.

EMMENTALJUUSTON KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö p/kg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	518.7	586.2	587.8	618.0	700.4	729.0	729.0
+Tuotantoavustus	5.4	6.7	6.8	7.9	8.1	9.8	10.8
+Kuljetusavustus	3.7	4.1	4.0	4.2	4.2	3.3	4.2
Laskenn.väh.hinta	528.2	597.0	598.6	630.1	712.7	742.1	744.0
Täysmaitoa juustokiloon ²⁾	8.13	8.13	8.11	8.17	8.05	8.13	8.17
Maidon hinta	40.55	44.03	44.54	47.10	55.12	56.58	56.41
Maidon arvo	329.7	358.0	361.2	384.8	443.7	460.0	460.9
Kuor.maitoa juustokiloon	2.92	2.92	2.92	2.92	2.92	2.92	2.92
Kuor.maidon hinta	4.67	4.85	5.01	5.73	6.38	6.14	6.54
-"- arvo	13.6	14.2	14.6	16.7	18.6	17.9	19.1
Kattilamaidon arvo	343.3	372.2	375.8	401.5	462.3	477.9	480.0
-Heran arvo ³⁾	5.7	6.0	6.2	6.6	7.5	7.1	7.6
Laskenn.tuott.hinta	337.6	366.2	369.6	394.9	454.8	470.8	472.4
Kokonaismarginaali	190.6	230.8	229.0	235.2	257.9	271.3	271.6
lvv.	19.1	23.1	22.9	25.9	28.4	29.8	29.9
Kok.margin. lvv:ttä	171.5	207.7	206.1	209.3	229.5	241.5	241.7
Kok.m.% lask.väh.hinnasta (lvv:seen)	36.1	38.7	38.3	37.3	36.2	36.6	36.5
Kok.m.% tod.väh.hinnasta (lvv:seen)	36.7	39.4	39.0	38.1	36.8	37.2	37.3

1) Sos.ministeriön päätökset, punnittu kotim.myyntimäärillä

2) Rasva % muutoksen mukaan

3) Heran määrä DSM liikeytilaston mukaan, sis. kaikki juustot. Yksikköhinta 1/5 kuor.maidon hinnasta

LIITETAULUKKO 1d.

EDAMJUUSTON KOKONAISMARGINAALI P/KG

Yksikkö p/kg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	458.3	483.3	484.9	506.9	563.2	584.0	584.0
+Tuotantoavustus	4.4	5.1	5.2	6.1	6.2	7.6	8.3
+Kuljetusavustus	2.9	3.1	3.1	3.2	3.2	2.5	3.3
Laskenn.väh.hinta	465.6	491.5	493.2	516.2	572.6	594.1	595.6
Täysmaitoa juustokiloon ²⁾	6.25	6.25	6.24	6.28	6.21	6.25	6.28
Maidon hinta	40.55	44.03	44.54	47.10	55.12	56.58	56.41
Maidon arvo	253.4	275.2	277.9	295.7	342.3	353.6	354.3
Kuor.maitoa juustokiloon	3.92	3.92	3.92	3.92	3.92	3.92	3.92
Kuor.maidon arvo	18.3	18.5	19.0	22.5	25.0	24.1	25.6
Kattilamaidon arvo	271.7	293.7	296.9	318.2	367.3	377.7	379.8
-Heran arvo ³⁾	8.2	8.5	8.8	10.1	11.2	10.8	11.5
Laskenn.tuott.hinta	263.5	285.2	288.1	308.1	356.1	366.9	368.3
Kokonaismarginaali	202.1	206.3	205.1	208.1	216.5	227.2	227.3
ivv.	20.2	20.6	20.5	23.0	23.8	25.0	25.0
Kok.margin. lvv:ttä	181.9	185.7	184.6	185.1	192.7	202.2	202.3
Kok.m.% lask.väh.hinnasta (lvv:een)	43.4	42.0	41.6	40.3	37.8	38.2	38.2
Kok.m.% tod.väh.hinnasta (lvv:een)	44.1	42.7	42.3	41.1	38.4	38.9	38.9

1) Sos.ministeriön päätökset, punnittu kotim.myyntimäärillä

2) Rasva % muutosten mukaan

3) Heran määrä 8.8 kg/juustokg. Hinta 1/5 kuor.maidon hinnasta

LIITETAULUKKO 2a.

NAUDANLIHAN KOKONAISMARGINAALI
Yksikkö mk/kg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	3.42	4.03	4.73	5.28	5.95	6.35	7.09
Tuottajahinta ²⁾	2.50	3.11	3.76	3.97	4.60	4.82	5.50
-Sivutuotearvo	0.34	0.40	0.40	0.46	0.52	0.56	0.57
Ruhon tuottajahinta	2.16	2.71	3.36	3.51	4.08	4.26	4.93
Kokonaismarginaali	1.26	1.32	1.37	1.77	1.87	2.09	2.16
lvv.	0.13	0.13	0.14	0.19	0.21	0.23	0.24
Kok.margin. lvv:tta	1.13	1.19	1.23	1.58	1.66	1.86	1.92
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	36.8	32.8	29.0	33.5	31.4	32.9	30.5

LIITETAULUKKO 2b.

SIANLIHAN KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö mk/kg

Vähittäishinta ¹⁾	4.41	4.85	5.11	5.13	5.44	5.95	6.24
Tuottajahinta ²⁾	3.06	3.39	3.41	3.32	3.69	3.98	4.04
-Sivutuotearvo	0.14	0.16	0.17	0.20	0.22	0.22	0.23
Ruhon tuottajahinta	2.92	3.23	3.24	3.12	3.47	3.76	3.81
Kokonaismarginaali	1.49	1.62	1.87	2.01	1.97	2.19	2.43
lvv.	0.15	0.16	0.19	0.22	0.22	0.24	0.27
Kok.margin. lvv:tta	1.34	1.46	1.68	1.79	1.75	1.95	2.16
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	33.8	33.4	36.6	39.2	36.2	36.8	38.9

1) Tilastokeskuksen mukaan

2) Korjattu eläinlajisisällön osalta vähittäishintaa vastaavaksi.

LIITETAULUKKO 3a.

KANANMUNIEN KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö mk/kg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	3.31	3.46	3.57	3.75	3.76	4.05	4.01
Tuottajahinta	2.54	2.67	2.79	2.87	2.95	3.13	3.15
Kokonaismarginaali	0.77	0.79	0.78	0.88	0.81	0.92	0.86
Ivv.	0.08	0.08	0.08	0.10	0.09	0.10	0.09
Kok.marg. Ivv:tta	0.69	0.71	0.70	0.78	0.72	0.82	0.77
Kok.m.% väh.hinnasta (Ivv:een)	23.1	22.8	21.9	23.4	21.6	22.7	21.4

LIITETAULUKKO 3b.

RUOKAPERUNAN KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö p/kg

	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70
Vähittäishinta ²⁾	33.5	28.9	36.2	41.6	36.8	38.7
Tuottajahinta	17.3	13.6	18.3	24.0	20.4	22.4
Kokonaismarginaali	16.2	15.3	17.9	17.6	16.4	16.3
Ivv.	1.6	1.5	1.9	1.9	1.8	1.8
Kok.marg. Ivv:tta	14.6	13.8	16.0	15.7	14.6	14.5
Kok.m.% väh.hinnasta (Ivv:een)	48.4	52.9	49.4	42.3	44.6	42.1

1) Tilastokeskuksen mukaan

2) Tilastokeskus. Syys-heinäkuu, "vanhat" perunat

LIITETAULUKKO 4. VEHNÄJAUHOJEN KOKONAISMARGINAALI JA NS. KERÄILYN MARGINAALI

Yksikkö p/viljakg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta keskim. ¹⁾	84.1	88.7	89.4	88.7	90.5	92.9	92.9
Kotim.vehnän osuus jauhat.% ²⁾	74.8	79.1	81.9	79.3	82.4	86.2	90.3
Kotim.vehnän hinta myllyille ²⁾	62.0	65.1	65.1	65.3	67.0	68.7	69.8
Ulk. - " - ²⁾	63.9	66.3	66.3	66.4	67.3	69.0	68.15
Viljaseoksen hinta myllyille	62.4	65.3	65.3	65.5	67.1	68.7	69.6
-Myllyjen tuotot sivutuotteista ³⁾	7.4	7.6	8.1	8.4	8.5	9.0	9.0
Laskenn.viljaseoksen hinta	55.0	57.7	57.2	57.1	58.6	59.7	60.6
Kokonaismarginaali	29.1	31.0	32.2	31.6	31.9	33.2	32.3
lvv.	2.9	3.1	3.2	3.5	3.5	3.7	3.6
Kokon.marg. lvv:ttä	26.2	27.9	29.0	28.1	28.4	29.5	28.7
Kotim.vehnän hinta myllyille ⁵⁾	62.0	65.1	65.1	65.3	67.0	68.7	68.6
Kotim.tuottajahinta ⁴⁾	57.5	59.3	59.5	57.9	61.4	62.9	61.0
Keräilyn marg.lukim.	4.5	5.8	5.6	7.4	5.6	5.8	7.6
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	34.6	34.9	36.0	35.6	35.2	35.7	34.8

1) Laskennallinen. V:sta 1968 puolikarkeiden jauhojen hinnannuutosten suhteessa.

2) Valtion viljavaraston mukaan, v. 1970 markkinoimismaksu 3 p/kg lisätty kotim.vehnän hintaan.

3) 0.23 x lesekilon hinta

4) Myllyvilja, ei sisällä v. 1970 markkinoimismaksua 3 p/kg

5) Ei sisällä v. 1970 markkinoimismaksua 3 p/kg

LIITETAULUKKO 5. RUISJAUHOJEN KOKONAISMARGINAALI JA NS. KERÄILYN MARGINAALI

Yksikkö p/viljakg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	69.6	75.7	77.0	78.3	81.1	82.2	82.5
Kotim.rukiin osuus jauhat. % ²⁾	52.6	67.5	70.0	70.0	70.2	70.1	85.1
- " - hinta myllyille ²⁾	59.2	62.8	63.3	63.4	64.9	66.8	67.7
Ulkom. - " - "- ²⁾	31.7	25.4	22.4	22.4	19.9	15.1	31.9
Viljaseoksen hinta myllyille	46.2	50.6	51.0	51.1	51.5	51.3	51.5
Kokonaismargineali	23.4	25.1	26.0	27.2	29.6	30.9	31.0
lvv.	2.3	2.5	2.6	3.0	3.3	3.4	3.4
Kokon.marg. lvv:ttä	21.1	22.6	23.4	24.2	26.3	27.5	27.6
Rukiin kotim. hinnan ja viljaseoksen hinnan ero	13.0	12.2	12.3	12.3	13.4	15.5	16.2
Kotim. rukiin hinta myllyille	59.2	62.8	63.3	63.4	64.9	66.8	67.7
Kotim.tuottajahinta ³⁾	56.1	58.4	57.3	56.5	57.8	59.7	60.6
Keräilyn margineali likim.	3.1	4.4	6.0	6.9	7.1	7.1	7.1
Kok.m.% väh. hinnasta (lvv:een)	33.6	33.2	33.8	34.7	36.5	37.6	37.6

1) Tilastokeskuksen mukaan

2) Valtion viljavaraston mukaan

3) Myllyvilja. Pohjoisrukiille maksettava lisähinta eliminoitu hintasarjasta.

LIITETAULUKKO 6.

VEHNÄLEIVÄN KOKONAISMARGINAALI (ranskanleipä)

Yksikkö p/viljakg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	139.7	155.5	161.4	160.9	170.3	176.0	176.0
Laskenn.viljaseoksen hinta	55.0	57.7	57.2	57.1	58.6	59.7	60.6
Kokonaismarginaali	84.7	97.8	104.2	103.8	111.7	116.3	115.4
lvv.	8.5	9.8	10.4	11.4	12.3	12.8	12.7
Kokonaismarginaali lvv:tta	76.2	88.0	93.8	92.4	99.4	103.5	102.7
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	60.6	62.9	64.6	64.5	65.6	66.1	65.6

YKSINKERTAISEN KAHVIPIITKON KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö p/viljakg

Vähittäishinta ²⁾	300.8	316.3	332.3	359.2	370.1	401.4	403.0
Laskenn.viljaseoksen hinta	55.0	57.5	57.2	57.1	58.6	59.7	60.6
Kokonaismarginaali	245.8	258.6	275.1	302.1	311.5	341.7	342.4
lvv.	24.6	25.9	27.5	33.2	34.3	37.6	37.7
Kokonaismarginaali lvv:tta	221.2	232.7	247.6	268.9	277.2	304.1	304.7
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	81.7	81.8	82.8	84.1	84.2	85.1	85.0

1) Tilastokeskuksen mukaan. Muuntoluku 1.02

2) - " - - " - - " - , korjattu sarja

LIITETAULUKKO 7.

PEHMEÄN RUISLEIVÄN KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö p/viljakg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ¹⁾	126.0	133.5	133.7	146.4	153.0	154.6	154.6
Viljaseoksen hinta myllyille	46.2	50.6	51.0	51.1	51.5	51.3	51.5
Kokonaismarginaali	79.8	82.9	82.7	95.3	101.5	103.3	103.1
lvv	8.0	8.3	8.3	10.5	11.2	11.4	11.3
Kokonaismarginaali lvv:tta	71.8	74.6	74.4	84.8	90.3	91.9	91.8
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	63.3	62.1	61.9	65.1	66.3	66.8	66.7

RUISNÄKKILEIVÄN KOKONAISMARGINAALI

Yksikkö p/viljakg

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Vähittäishinta ^{2) 3)}	119.5	126.2	126.7	134.8	135.4	137.9	137.9
Viljaseoksen hinta myllyille	46.2	50.6	51.0	51.1	51.5	51.3	51.5
Kokonaismarginaali	73.3	75.6	75.7	83.7	83.9	86.6	86.4
lvv.	7.3	7.6	7.6	9.2	9.2	9.5	9.5
Kokonaismarginaali lvv:tta	66.0	69.0	68.1	74.5	74.7	77.1	76.9
Kok.m.% väh.hinnasta (lvv:een)	61.3	59.9	59.7	62.1	62.0	62.8	62.7

1) Tilastokeskuksen mukaan. Muuntoluku 1.33

2) -"- -"- -"- 0.75

3) Nimike muuttunut v.1968, muuntokerroin 0.621

LIITETAULUKKO 8. VÄHITTÄISHINTOJEN KEHITYS ERÄISSÄ MAATALOUSTUOTTEISSA JA KESKIMÄÄRIN (Ivv:een)

Appendix Table 8. Development of retail prices. Selected agricultural products and averages (incl. sales tax)

1952 = 100

		1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
	Painot Weights							
Maito laskenn.	51.0	214	228	231	243	274	280	281
Voi "	42.4	188	202	204	217	249	256	257
Emmental "	3.4	169	191	191	201	228	237	238
Edam "	3.2	177	187	188	196	218	226	226
Maito yht.lask.	100.0	200	214	217	229	260	267	268
- " - tod.	42.0	175	188	190	202	234	236	240
Kananmunat	4.8	128	134	138	145	146	157	155
Naudanliha	34.0	161	190	223	249	281	300	334
Sianliha	29.3	152	167	176	177	188	205	215
Lihajal.	36.7	158	164	176	183	209	212	220
Liha yht.	100.0	157	174	192	204	227	240	257
Ruisjauhohot	13.2	166	180	183	186	193	195	196
Vehnäjauhohot	28.5	205	217	219	217	221	227	227
Ruisleipä	16.3	205	217	218	238	249	252	252
Näkkileipä	4.0	187	197	198	211	212	215	215
Vehnäleipä	20.8	221	246	255	254	269	278	278
Kahvipitko	17.2	216	227	239	258	266	288	289
Vilja yht.	100.0	204	219	224	231	239	247	248
Ruokaperuna	2.4	234	202	253	291	257	271 (e)	271
Maat.tuotet.yht.lask.	100.0	185	198	208	219	240	249	255
- " - tod.	174	187	197	208	229	236	236	243

1) Kuluttajan hintaindeksi 1967 = 100 - Consumer price index 1967 = 100

LIITETAULUKKO 9. LASKENNALLISTEN TUOTTAJAHINTOJEN KEHITYS ERÄISSÄ MAATALOUSTUOTTEISSA JA KESKIMÄÄRIN

Appendix Table 9. Development of computed producer prices. Selected agricultural products and averages

1952 = 100

	Painot. Weights	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Maito	51.0	206	225	227	242	279	289	289
Voi	42.4	190	206	208	224	259	269	269
Emmental	3.4	171	186	187	200	231	239	240
Edam	3.2	165	178	180	193	223	229	230
Maito yht.	100.0	197	214	216	231	267	277	277
Kananmunat	4.8	120	126	131	135	139	147	148
Naudanliha	34.0	144	181	224	234	272	284	329
Sianliha	29.3	128	141	141	136	152	164	166
Lihajalosteet (edell. keskim.)	36.7	134	157	175	176	199	214	231
Liha yht.	100.0	136	160	182	184	210	223	245
Ruistuotteet	33.5	149	163	164	164	166	165	166
Vehnätuotteet	66.5	192	201	199	199	204	208	211
Vilja yht.	100.0	178	188	187	187	191	194	196
Peruna	2.4	231	181	244	320	272	299 (e)	299
Maataloustuotteet yhteensä	100.0	171	187	196	205	228	238	245

1) Kuluttajan hintaindeksi 1967 = 100 - Consumer price index 1967 = 100

2) Viljaseoksen hinnan kehitys - Development of milling mixture price to mills

LIITETAULUKKO 10. KOKONAISMARGINAALIEN KEHITYS ERÄISSÄ MAATALOUSTUOTTEISSA JA KESKIMÄÄRIN

Appendix Table 10. Development of total margins. Selected agricultural products and averages

1952 = 100

	Painot Weights	1964		1965	
		1vv: een	2) tta	1vv: een	3) tta
1. Maito	51.0	233	210	238	214
2. Voi	42.4	182	164	187	168
3. Emmental	3.4	164	148	199	179
4. Edam	3.2	196	177	200	180
5. Maito yht.	100.0	208	187	214	192
6. Kanamunat		4.8	152	174	157
7. Naudanliha	34.0	203	183	213	192
8. Sianliha	29.3	244	220	265	238
9. Lihajalosteet	36.7	209	188	180	162
10. Liha yht.	100.0	217	196	216	194
11. Ruisjauhot	13.2	215	194	230	207
12. Vehnäjauhot	28.5	239	215	254	229
13. Ruisleipä	16.3	263	237	274	246
14. Näkkileipä	4.0	223	201	230	207
15. Vehnäleipä	20.8	245	220	283	254
16. Kahvipitko	17.2	222	200	234	210
17. Vilja yht.					
- Comb.dairy products		208	187	214	192
- Eggs		4.8	152	174	157
- Beef		203	183	213	192
- Pork		244	220	265	238
- Processed meats		209	188	180	162
- Comb.meat products		217	196	216	194
- Rye flour		215	194	230	207
- Wheat flour		239	215	254	229
- Soft rye bread		263	237	274	246
- Hard " "		223	201	230	207
- Soft wheat bread		245	220	283	254
- Coffee rolls		222	200	234	210
- Comb. Field crop products					
- Food potatoes		237	214	256	230
- Comb. Ag.Products		238	215	225	203
18. Peruna	100.0	19.6	214	256	230
19. Maataloustuott.yht.		2.4	215	225	203
		100.0	194	221	199

1) Kuluttajan hintaindeksi 1967 = 100 - Consumer price index 1967 = 100

2) Including sales tax

3) Excluding sales tax

LIITETAULUKKO 10. (jatk.)

Appendix Table 10. (cont'd.)

	1966		1967		1968		1969		1970	
	1) lvv: een	2) tta	1) lvv: een	2) tta	1) lvv: een	2) tta	1) lvv: een	2) tta	1) lvv: een	2) tta
1.	241	217	245	218	261	232	257	228	259	231
2.	187	168	191	170	211	188	203	181	209	186
3.	197	178	203	180	222	198	234	208	234	208
4.	199	179	202	180	210	187	221	196	221	196
5.	215	194	219	195	237	211	232	206	236	210
6.	172	155	193	172	179	159	203	181	189	170
7.	221	198	285	255	302	268	337	300	348	310
8.	306	275	330	293	323	287	359	320	398	354
9.	178	161	200	178	229	204	209	187	197	175
10.	230	207	267	238	281	250	296	264	307	273
11.	239	215	250	222	272	241	283	252	284	253
12.	264	238	259	230	261	233	272	242	265	235
13.	273	246	315	280	335	298	341	303	340	303
14.	230	207	254	226	255	227	263	234	263	234
15.	301	271	300	267	323	287	336	299	334	297
16.	249	224	273	243	282	251	309	275	310	275
17.	266	239	278	247	291	259	304	270	302	268
18.	263	235	259	231	241	215	240	213	(e)240	(e)213
19.	229	206	245	218	259	230	265	236	269	239

1) Including sales tax

2) Excluding sales tax

